

Korkein oikeus

Supreme Court of Finland

VUOSIKERTOMUS / ANNUAL REPORT 2016

Sisällys

Presidentin katsaus.....	2
Korkeimman oikeuden tehtävä ja kansainvälisen oikeuskäytännön omaksuminen lainkäytössä	5
Puukartellijutut korkeimmassa oikeudessa	9
Vuosisata vuosikirjaa –korkeimman oikeuden ratkaisujen julkaisemisen historiaa.....	11
Eurooppalaisesta yhteistyöstä oikeusvertailun alalla	16
Kansliapäällikön katsaus	18
Ennakkoratkaisupyyntö Euroopan unionin tuomioistuimelle	21
Annetut lausunnot.....	23
Overview by the President.....	24
European Cooperation in the Field of Comparative Law	27
Tilastot / Statistics	29
Vierailut ja tapahtumat.....	34
Henkilökunta 31.12.2016	36

Presidentin katsaus

TIMO ESKO

KORKEIMMAN oikeuden toimintaan vaikuttaa suoraan se, miten paljon ja minkä laatuista työtä käräjä- ja hovioikeuksissa tehdään. Laatuun vaikuttavat monet tekijät, mutta ennen muuta kyse on tuomioistuinten henkilökunnan ammattitaidosta.

Kuluneen toimintavuoden helmikuussa työ- ja oikeusministeri Jari Lindström ilmoitti, että käräjäoikeuksien lukumäärää vähennetään 27:stä 20:een.

Vähennystä voidaan pitää kohtuullisena siinä mielessä, että oikeusministeriön asettama Käräjäoikeusverkoston kehittämistyöryhmä esitti mietinnössään maaliskuussa 2015, että tuleva käräjäoikeusverkosto rakentuisi joko 14 tai 17 käräjäoikeuden varaan.

Muihin Pohjoismaihin verrattuna vuoden 2019 alussa voimaan tulevaksi suunniteltu käräjäoikeusverkko on, jos verkosto-termiä hieman yksinkertaistetaan, silmäkooltaan kaikkein suurin. Näin on siitä riippumatta, käytetäänkö vertailukohtana valtioiden pinta-alaa tai asukaslukua. Keskempää Eurooppaa löytyy kyllä harvempiakin verkkoja. Esimerkiksi Hollannissa alioikeuksia on vain 11, eikä meidän hallinto-oikeuksiamme vastaavia tuomioistuinta ole lainkaan.

Tuomioistuinten toimintaa kehitettäessä on keskeisellä sijalla, että kansalaisten oikeusturvasta kyetään huolehtimaan riittävän ja ammattitaitoisen henkilöstön turvin. Tarvitaan voimakkaita kehittämistoimia, jotta oikeuden saatavuus toteutuisi vain 20 käräjäoikeuden verkostossa. Näissä kehittämistoimissa on oltava määrätietoinen ja tehokas. Ministerin ennusteen mukaan verkosto pysyy tällaisena seuraavat 20 – 30 vuotta.

Käräjäoikeusverkoston uudistamiseen liittyy tuomioistuinten tehtävänjakoa koskevia muutoksia. Näistä tärkeimpiin kuuluu summaaristen riita-asioitten käsittelytoimivallan järjestely. Laajaa keskustelua on myös aiheuttanut uuden käräjäoikeusverkoston kykenevyys palvella Suomen ruotsinkielistä väestöä. Käräjäoikeuden menettävät nimittäin muun muassa Kokkola, Porvoo ja Raasepori. Pelkästään se, että perustetaan joitakin erityisiä virkoja kielitaitovaatimuksen täyttävälle tuomareille, ei riitä takaamaan sellaista ruotsinkielistä palvelutasoa, jota nyt tarvitaan. Tuomareiden kielitaito pitäisi yleensäkin saada nykyistä merkittävästi paremmalle tasolle.

Uuteen tuomioistuinlakiin perustuvaa Suomen tuomarinkoulutusjärjestelmää on jo kuluneen vuoden syksyllä viritetty aloittamaan toimintaansa.

Valtioneuvosto nimitti tuomarinkoulutuslautakunnan 15.12.2016. Lautakunnan puheenjohtajaksi tuli hovioikeudenneuvos Kirsti Uusitalo, joka kaksi viikkoa tämän nimityksen jälkeen aloitti uudessa virassa korkeimman oikeuden oikeusneuvoksena yhdessä Pohjanmaan käräjäoikeuden käräjätuomarin ja osastonjohtajan tehtävistä siirtyneen Lena Engstrandin kanssa.

Elokuussa 2016 ministeri Lindström julkaisi ohjelmansa oikeudenhoidon kehittämiseksi. Ohjelman mukaan kansalaisten oikeusturvaa parannetaan muun muassa sähköistämällä syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten toiminnanohjaus- ja dokumentinhallinta (AIPA). AIPA-järjestelmä, jonka käyttöönoton valmistelussa on ollut viivästyksiä, olisi pystyttävä saamaan ainakin keskeisiltä osiltaan valmiiksi vuonna 2019. Samoin on käräjäoikeuksien istuntosalien laita. Niistä monet tulevat olemaan kokonaan uusia, ja ne on varustettava sähköisen asiainkäsittelyn vaatimalla tavalla.

Kun videoyhteyden käyttöä joudutaan lisäämään, on tuomioistuinpaikkakuntien ulkopuolelle saatava asianmukaisesti varustettuja ja turvallisia tiloja, joihin todistajat ja muut kuultavat voivat saapua antamaan lausuntonsa. Kaikki tämä

vaatii voimakasta kehittämistähtoa ja riittäviä rahallisia resursseja.

Monessa tuomioistuimessa on jo omin voimin ja omaa kekseliäisyyttä hyväksi käyttäen pyritty järjestämään juttujen käsittelyä tavalla, joka auttaa valmistautumista AIPA-maailmaan. Myös korkeimmassa oikeudessa on menetelty näin. Suurta edistysaskelta tietotekniikan alalla merkitsi korkeimman oikeuden siirtyminen ohjelmistoissa niin sanotun valtavirtaistamisen mukaisiin ratkaisuihin marraskuun alussa 2016. Sen myötä saatiin vihdoinkin käyttöön ajan tasalla oleva tekstinkäsittelyohjelma siihen liittyvine palveluineen, uusi sähköposti ja -kalenteri sekä monipuolinen viestintäratkaisu, joka tarjoaa pikaviestinnän, ääni- ja videoneuvottelut sekä mahdollisuuden reaaliaikaiseen aineiston kehittämiseen.

Asiantuntijamme sanovat, että valtavirtaistaminen mahdollistaa korkeimman oikeuden toiminnan vaiheittaisen digitalisoitumisen. Se on ensimmäinen osa sähköistymisen ketjua. Ketjun toisessa päässä on tilanne, jossa AIPA on korvannut vanhan asianhallintajärjestelmän ja lainkäyttötyö on näin kokonaan digitalisoitunut.

Korkeimman oikeuden asema ennakkopäätöstuomioistuimena rakentuu keskeisesti siihen juttuaineistoon, joka tulee käsiteltäväksi hovioikeuksien ratkaisusta tehtyjen valituslupahakemusten myötä. Tämä aineistolähde osoittaa ehtymisen oireita.

Kalenterivuonna 2016 maan viiteen hovioikeuteen saapuneiden juttujen yhteismäärä jäi alle yhdeksän tuhannen, tarkka määrä oli 8 593. Hovioikeuksien jatkokäsittelylupajärjestelmää laajennettiin 1.10.2015 alkaen. Nyt saatujen tietojen valossa näyttää siltä, että laajennetun jatkokäsittelylupajärjestelmän ensimmäisenä vuotena lupa evättiin keskimäärin yli 40 prosentissa lupajärjestelmän piiriin kuuluvia asioita. Lupajärjestelmä soveltuu nyt suureen valtaosaan hovioikeuksien kaikista asioista.

Korkeimpaan oikeuteen tuli hovioikeuksien ratkaisuja koskevia valituslupahakemuksia 1 991, minkä lisäksi valituslupahakemuksia muitten tuomioistuinten ratkaisusta saatiin reilut 200. Jatkokäsittelyluparatkaisuja koskevien valituslupahakemusten määrä nousi 500:aan. Tämä määrä on 2,5 kertaa niin suuri kuin edellisen vuoden luku.

Vuotta 2015 koskevassa vuosikertomuksessa jouduin toteamaan, että jatkokäsittelylupajärjestelmä ei ollut täyttänyt niitä vaatimuksia, joita sille oli asetettu korkeimman oikeuden asiavolyymien ja -rakenteen kannalta. Asia on valitettavasti kehittynyt edelleen huonompaan suuntaan. Sillä on suuri merkitys korkeimman oikeuden työpanoksen oikean kohdentamisen kannalta.

Kun tarkastellaan korkeimman oikeuden ylimääräistä muutoksenhakua koskevien asioiden määrää, sen voidaan havaita viime vuosina jatkuvasti pienentyneen. Vielä vuonna 2013 saapui purku- ja kanteluasioita yhteensä 263 kappaletta, mutta viime vuonna määrä oli laskenut 177:ään.

Yhtenä syynä tähän kehitykseen on epäilemättä avustajapakko, joka oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 1 momenttiin otetulla lisäyksellä (718/2011) tuli käyttöön tammikuun alussa 2013. Toinen selittävä tekijä ovat vuoden 2016 alussa voimaan tulleen tuomioistuinmaksulain (1455/2015) mukaiset korotetut maksut. Ylimääräistä muutoksenhakua koskevan asian käsittelystä peritään nykyään oikeudenkäyntimaksua 500 euroa, jos hakemusta ei hyväksytä.

Ylimääräistä muutoksenhakua koskevat oikeudenkäymiskaaren säännökset ovat pääosin peräisin vuodelta 1960. Ne perustuvat toisaalta tuomiovirhekantelun ja toisaalta tuomion purkamisen selvälle erottelulle, johon liittyvät useasta eri lähtökohdasta laskettavat määrääjat vaatimuksen tekemiselle. Säännöksiä on sittemmin jouduttu täydentämään muun muassa kantelumahdollisuuden takaamiseksi tapauksissa, joissa kansainvälinen ihmisoikeusvelvoitteita valvova toimielin on todennut oikeudenkäyntivirheen.

Säännösten laadinnassa on pyritty yksityiskohtaisuuteen ja terminologiseen tarkkuuteen. Niiden soveltamisessa joudutaan kuitenkin nykyään ottamaan usein kantaa erilaisiin tulkintaongelmiin. Tuomiovirhekantelun ja

tuomionpurun selkeäksi tarkoitettu rajalinja on käytännössä hämärtnyt. Tilanne on epätyydyttävä sekä kansalaisten että tuomioistuimen kannalta. Korkeimmassa oikeudessa on vahvistunut käsitys, että olisi ryhdyttävä toimiin oikeudenkäymiskaaren 31 luvun säännösten uudistamiseksi.

Vuonna 2016 on myös korkeimmassa oikeudessa valmistauduttu Suomi 100 -juhlavuoden alkamiseen. Yhtenä valtion ylimmistä toimielimistä korkein oikeus osallistuu juhlaan, jota vietetään tunnussanan ”yhdessä” alla.

Korkeimman oikeuden tehtävä ja kansainvälisen oikeuskäytännön omaksuminen lainkäytössä

ILKKA RAUTIO

KORKEIMMAN oikeuden tehtävänä on ennen kaikkea toimia ennakkopäätöstuomioistuimena. Myös käsitys siitä, että tuomitsemistoiminnan painopisteen pitää olla kärjäoikeuksissa ja hovioikeudet vain tarkastavat kärjäoikeuksien ratkaisujen oikeellisuuden, on vahvistunut lainmuutosten kautta. Jatkokäsittelylupajärjestelmä on selvästi muokannut hovioikeustyötä, vaikka hovioikeuksien työhön yhä verraten runsaasti sisältyykin asioiden toiseen kertaan käsittelemistä. Silti työmäärä niin hovioikeuksissa kuin kärjäoikeuksissakin vaikuttaa edelleen huomattavan suurelta. Senkin vuoksi korkeimman oikeuden tulee tehdä osansa tuomioistuinten työnjaossa siten, että siitä on muille tuomioistuimille mahdollisimman suuri hyöty.

Korkein oikeus voi helpottaa muiden tuomioistuimen työtä jatkamalla lainsäätäjän työtä siten, että se tulkitsee epäselvää lakia tai täydentää puutteellista lakia. Se voi tuottaa ymmärrettäviä ratkaisuja monimutkaisissa lainsäädännöllisissä tilanteissa; eli avata lain sisältöä tutkimusluonteisesti silloin, kun kysymys ei ole lain tulkinnanvaraisuudesta tai aukollisuudesta vaan yksinkertaisesti monimutkaisuudesta. Viimeaikaisesta käytännöstä esimerkkejä tällaisesta ”oikeudellisesta käsityöstä” tarjoavat muun muassa tapaukset KKO 2015:66 ja KKO 2017:5. Ensiksi mainitussa lääkerikosta koskevassa asiassa jouduttiin käymään läpi monipolvinen säännöstausta ja jälkimmäisessä avaamaan useiden lainmuutosten perusteluja.

Monimutkaiseksi voidaan luonnehtia myös edellisessä vuosikertomuksessa selostettua tapausta KKO 2015:60, jossa oli kysymys siitä, että viivästyskorko ei perustunut sopimusehtoon vaan se oli korkolain 4 §:n 2 momentin mukaisella tavalla seurausta sovitusta luottokorosta. Tapaus on samalla hyvä esimerkki siitä, kuinka vaativaa ja työlästä viime kädessä kansainvälisiin velvoitteisiin perustuvan oikeuden seuraaminen voi olla. Tarkastelen seuraavassa sitä, miten korkein oikeus voi tältä osin tukea muiden tuomioistuinten työtä.

Suomi on sitoutunut soveltamaan Euroopan unionin oikeutta, jonka sisällön tulkinnanvaraisissa tapauksissa määrittää Euroopan unionin tuomioistuin (EUT). Euroopan neuvoston jäsenenä Suomi on allekirjoittanut Euroopan ihmisoikeussopimuksen (EIS) ja samalla sitoutunut noudattamaan sopimusta, jonka tulkinta kuuluu Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelle (EIT). Näistä velvoitteista seuraa paljon sellaista työtä, jonka sijoittaminen kärjäoikeuksien ja hovioikeuksienkin työrytmiin on vaativaa. Jo siitä syystä korkeimmassa oikeudessa on pyritty löytämään keinoja edistää mainituista sopimuksista seuraavien oikeudellisten ongelmien havaitsemista ja ratkaisemista.

EUT:n ja EIT:n käytännön seuraamisen ongelmia:

- merkittävien tapausten havaitseminen suuresta tapausmäärästä
- olennaisen löytäminen merkittävistä tapauksista
- omaksuttujen linjausten hahmottaminen
- linjauksen muuttumisen havaitseminen
- tulkinta Suomen oikeuden näkökulmasta
- lainsäätäjän hitaus

EUT ratkaisee vuosittain useita satoja sellaisia asioita, joilla voi olla vaikutusta tuomioistuinten käytännössä. EIT:n vuosittaisten ratkaisujen vastaava määrä on jo useita tuhansia asioita. EUT:n ratkaisusta huomattava osa selviää jo hakusanoista sellaisiksi, ettei yleisen tuomioistuimen tuomarin tai muun lainkäyttäjän tarvitse niihin työnsä välittömien vaatimusten johdosta lähemmin perehtyä, mutta tarkempaa tutustumistakin vaativien asioiden määrä on silti varsin huomattava. Vaikka myös EIT:n ratkaisusta huomattava osa on nopeasti nähtävissä oikeuskäytännön kehittymisen kannalta vähemmän tärkeäksi, vie niiden vähänkin huolellinen seuraaminen huomattavasti aikaa. EIT:n

käytännön osalta voi jo syystä kysyä, onko oikeastaan perusteltua julkaista näin valtavaa määrää tapauksia melko vähäisin ”lukuohjein” siitä, mihin kannattaa paneutua.

On selvää, että näin laajan käytännön seuraaminen edes ”seulovalla otteella” pyrkien selvittämään, millä ratkaisulla voi olla merkitystä omassa työssä, ei ole monen lainkäyttäjän arkitodellisuudessa mahdollista. Vielä vähemmän on mahdollista saada kaikista omaan alaan liittyvistä ratkaisuista syntymään sellainen muistijälki, joka ”sytyttää lampun” tai ”saa kellon kilahtamaan” omaa juttumassaa pyöritettäessä. Tuomioistuimien ei voi myöskään lähteä siitä, että asianosaisten asiamiehet etsivät ja esittelevät relevantit kansainväliset tapaukset. Laki on tunnettava, ja siihen tuntemiseen sisältyy riittävä kansainvälisen oikeuskäytännön tuntemus.

Lisäksi kummankin mainitun tuomioistuimen soveltamat oikeussäännöt ovat niin laajoja ja moniulotteista, ettei niiden vaikutusta ole aina helppo havaita. Vaikutuksien yllätyksellisyyttä on kuvattu ilmaisulla, ettei voi tietää, mistä laatikosta ”vieteriukko” eli johonkin kotoperäiseen juttuun vaikuttava oikeusohje milloinkin ponnahtaa.

Varsinkin EIT:n julkaisemien ratkaisujen suuri määrä ja osittain myös perustelujen kirjoittamisen tapa asettaa suuria vaatimuksia sen havaitsemiselle, milloin ratkaisu sisältää jotain uutta linjausta tai tapauskohtaista arviota ja milloin kysymys on vain vanhan käytännön soveltamisesta. Näin siitä huolimatta, että EIT:n laajoissa perusteluissa noudattama jäsentelyrakenne parhaimmillaan voi säästää paljonkin vaivaa.

Ongelmallista on sekin, että välillä linjaa tuntuu olevan vaikea löytää myöskään EIT:n omasta ratkaisukäytännöstä. Joskus jää miettimään, onko kysymys juttukohtaisista sävyeroista vai onko eri jaostojen painotuksissa toistuvia eroja. Ja tunnettua on, ettei EIT:ssäkään aina ensi kerralla saavuteta lopullista totuutta, mistä ehkä silmiinpistävimpänä esimerkkinä ovat ne bis in idem-kysymykseen liittyvät, osittain vaikeasti avautuvat kehitysvaiheet.

Myös korkeimman oikeuden mahdollisuudet saada aikaan uusien linjausten vaatima kattava ratkaisu ovat rajalliset. Esimerkiksi juuri ne bis in idem-ongelmien ratkaisemisessa päädyttiin nimenomaisesti toteamaan, ettei tasapainoista ratkaisua voida saavuttaa oikeuskäytännössä ratkaistavien yksittäistapausten kautta (KKO 2010:45, kohta 43). Oikeudenkäytössä ei myöskään voi olla käytössä sellaista valmisteluvälineistöä, jonka avulla jonkin uuden linjauksen vaikutuksia voitaisiin laajemmin arvioida. Käytäntö on sitä paitsi osoittanut, että tapauksen yli menevien näkökohtien esittämisessä kannattaa olla erittäin varovainen. Sinänsä KKO:n tehtävä antaa muita yleisiä tuomioistuinten vahvemmat perusteet kiinnittää huomiota tarpeeseen uudistaa lainsäädäntöä.

EUT:n osalta tilanne on osaksi helpompi. Säädöksiin perustuva oikeuskäytäntö on helpompi kohdistaa kotoperäisiin oikeudellisiin ongelmiin kuin EIT:n ihmisoikeussopimuksen hyvin yleispiirteisten artikloihin nojaava käytäntö, joka ymmärrettävästi on ja jonka pitää olla kehittyvää. Lainsäätäjän on yleensä saanut aikaa saattaa lainsäädännön vastaamaan Unionin oikeuden vaatimuksia.

Ensisijaisena tapana välittää uutta käytäntöä on ennakkopäätösten julkaiseminen sellaisista kysymyksistä, jotka helpottavat EUT:n ja EIT:n ratkaisukäytännön hahmottamista. Niiltä osin kuin korkeimman oikeuden käsiteltäväksi tulee kysymys, jonka ratkaisemisessa EUT:n tai EIT:n ratkaisukäytännöllä on merkitystä, korkeimmassa oikeudessa pyritään perusteluihin sisällyttämään tuon käytännön ajantasainen, tapauksen kannalta merkittävät ratkaisut sisältävä kuvaus. Myöhemmissä ratkaisuissaan saatetaan tyytyä vain viittaamaan tällaisiin kansainväliseen käytäntöön ankkuroituihin ratkaisuihinsa. Tällä tavalla käytäntö voidaan saattaa käräjäoikeuksien ja hovioikeuksien käyttöön kohtuullisella työllä omaksuttavassa ja käytettävässä muodossa.

Ratkaisuihin nojautuminen toki edellyttää jonkinasteista varovaisuutta. Käsillä oleva tapaus ei välttämättä ole täysin samanlainen tai edes riittävän samanlainen kuin korkeimman oikeuden ratkaisema tapaus tai sitten käytäntö voi olla ehtinyt muuttua.

Korkeimman oikeuden viittaukset EUT:n ja EIT:n käytäntöön ovat lisääntyneet 2000 -luvulla ja varsinkin vuoden

2010 jälkeen. Näiden lukujen näyttöarvo ei kuitenkaan ole kovin suuri. Viittaaminen ei ole itsetarkoitus. Jos ongelmasta on jo syntynyt kotimainen, relevanttiin kansainväliseen käytäntöön perustuva vakiintunut käytäntö eikä kansainvälinen käytäntö ole antanut aihetta uusiin linjauksiin, viittaamista ei yleensä tarvita.

EUROOPPAOIKEUDEN UUTISKIRJE KÄYTÄNNÖN SEURAAMISEN TUKENA

Vaikka korkein oikeus on ratkaisujensa kautta voinut jossain määrin toimia EUT:n ja EIT:n oikeuskäytännön välittäjänä muille yleisille tuomioistuimille, on kuitenkin selvää, etteivät yksittäiset ratkaisut riitä ylläpitämään ajantasaista ”tilannekuvaa” näiden tuomioistuinten käytännöstä. Korkeimmassa oikeudessa onkin päädytty ottamaan eurooppaoikeuden seurantatyö erilliseksi tehtäväksi. Käytännössä tämä tapahtuu julkaisemalla ”Eurooppaoikeuden uutiskirjettä”, joka jaetaan yleisten tuomioistuinten lainkäyttöhenkilöstölle ja eräille muillekin tahoille. Kirjeen toimittamisessa pyritään siihen, että EUT:n ja EIT:n käytännön seuraaminen voisi kohdistua vain esikarsittuihin tapauksiin eikä olisi tarvetta päivittäiseen tai viikoittaiseen uusien tapausten seuraamiseen.

Kun seulonta tehdään ajatellen koko lainkäyttöhenkilöstöä, joka kaiken aikaa uusiutuu, valitaan mukaan myös sellaisia tapauksia, joissa ei ole nähtävissä uusia linjauksia mutta joissa jokin vakiintunut linjaus ilmenee pedagogisesti hyvällä tavalla. Vuosittain lähempään tarkasteluun seulotaan runsaat 400 ratkaisua kummastakin tuomioistuimesta ja niistä otetaan kirjeeseen vajaat 100 tapausta EUT:sta ja 50 – 60 tapausta EIT:sta. Ajatuksena on, että linjaukset jo tuntevat voivat halutessaan nopeasti katsoa, onko uutta, ja vähemmän kokeneet saada tuoreen tapauksen kautta otteen EIT:n linjaukseen asianomaisessa kysymyksessä. Yksi ongelma on se, että on vaikea tietää, kuinka kattavaa oikeustieteen opiskelijoille annettava EIT:n ja EUT:n oikeuskäytännön opetus on eri tiedekunnissa. Tästäkin syystä uutiskirjeessä saattaa olla mukana tapauksia, joiden sisältämät linjaukset voivat joistakin tuntua jo turhankin tutuilta.

Yhteenvedona voidaan todeta, että uutiskirjeen toimitustyöryhmä pyrkii kokoamaan uutiskirjeeseen kultakin kuukaudelta:

- EU-lainsäädännöstä sellaiset uudet ja keskeiset säännökset, joilla saattaa olla merkitystä yleisten tuomioistuinten lainkäytön kannalta,
- EUT:n ratkaisusta yleisten tuomioistuinten kannalta merkittävimmät,
- EUT:lle toimitetuista ennakkoratkaisupyyntöistä sellaisia esimerkkejä vireillä olevista asioista, joilla voidaan olettaa olevan merkitystä yleisissä tuomioistuimissa sekä
- EIT:n ratkaisusta tärkeimmät uudet linjaukset kunkin ihmisoikeussopimuksen artiklan alalta sekä muita kotimaisen lainkäytön kannalta hyödyllisiksi arvioituja ratkaisuja.

Toimitustyöryhmä on pyrkinyt helpottamaan uutiskirjeeseen otettujen ratkaisujen merkityksen hahmottamista lisäämällä unionin tuomioistuimelle toimitettuihin ennakkoratkaisupyyntöihin ja EIT:n ratkaisuihin myös sellaisia asiaa kuvaavia hakusanoja, joita asianomainen tuomioistuin ei ole käyttänyt mutta jotka helpottavat tapausten merkityksen arviointia käyttäjän kannalta.

Uutiskirjeestä saadussa palautteessa on toivottu, että kirjeessä lyhyesti kuvattaisiin, millä tavalla kirjeeseen otettu tapaus suhtautuu aikaisempaan linjaan. Erityisesti on toivottu sitä, että korkein oikeus osoittaisi mahdolliset uudet linjaukset. Tällainen ohjaus on kuitenkin ongelmallista, koska uutiskirje ei ole korkeimman oikeuden kannanotto vaan apuväline tapausten seuraamiseen. Toimitus on kuitenkin vähitellen jonkin verran lisännyt ”ohjausta” esimerkiksi osoittamalla tapauksista hyödyllisimmiksi katsottuja kohtia tai toteamalla, että ratkaisu sisältää EIT:n jonkin ongelman ratkaisemiseksi kehitettävän mallin tai testin. Näissä tietopohjana on ollut EIT:n oma julkinen informaatio. Toki toimituksella on myös sellaisia epävirallisia yhteyksiä EIT:hen, joiden avulla tapausten uutuusarvoa ja ehkä painoarvoa voisi muutenkin arvioida, mutta olemme tietoisesti yrittäneet välttää sensurointia. Jossakin määrin on kyllä karsittu tapauksia, joiden todellisen merkityksen havaitseminen edellyttäisi käytännön laajempaa esittelyä tapauksen yhteydessä, mihin taas ei ole haluttu edellä kerrotuista syistä lähteä.

Julkaisukynnystä pohdittaessa merkitystä on myös sillä, onko esillä olevasta ongelmasta julkaistu korkeimman oikeuden oma ratkaisu. Uutiskirjeen seuraaminen voi siis auttaa ajantasaisen oikeustilan hahmottamista, mutta edellä kerrotuista syistä uutiskirje ei voi olla pelkästään ”muutoskirje”.

Omasta puolestani toivon, että jo nyt tehtävä seulonta helpottaa kovissa työ- ja lukupaineissa olevien lainkäyttäjien arkea ja antaa ainakin jonkinlaisen mahdollisuuden seurata eurooppalaista oikeuskäytäntöä. Luettuani muutaman vuoden toisinaan melko paksujakin nippuja uusia EUT:n ja EIT:n tapauksia ja myös – välillä melkoisen persoonallisesti muotoiltuja –

ennakkoratkaisupyyntöjä olen huomannut, kuinka kiinnostavia ja innostaviakin ratkaisut ovat, jos niitä saa lukea luonnollisella lukunopeudella. Silloin ratkaisun annin pystyy sisäistämään. Jos taas yrittää lukea ”ylinopeudella”, päällimmäiseksi kokemukseksi jää helposti lievä henkinen pahoinvointi, kun sisällön omaksumisesta vallitsee lukunopeuden kohoamisen mukana kasvava epäily. Rauhalliselle lukijalle, joka seuraa myös eriäviä mielipiteitä, ratkaisut – ja myös ennakkoratkaisupyyntöt - paljastavat mielenkiintoisella tavalla, kuinka hämmästyttävän eri tavoin eri jäsenvaltioista tulevat tuomarit voivat joitakin asioita nähdä.

MUUTA SEURATTAVAA

Tässä yhteydessä on syytä muistaa, että tuomioistuimissa tulee tuntea myös eräiden YK:n piirissä syntyneiden sopimusten, kuten Kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (KP-sopimus), Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen ja Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (TSS-sopimus) tulkitsemis- ja soveltamiskäytäntöä. KP-sopimukseen viittaaminen oli verraten yleistä 1990-luvulla, mutta vähitellen EIS ja varsinkin EIT:n käytäntö ovat tulleet rinnalle ja nykyisin viittaukset KP-sopimukseen ovat usein täydentämässä viittauksia EIT:n käytäntöön siten, että viitataan suoraan sopimukseen. Sen sijaan viittaukset KP-sopimuksen noudattamista valvovan YK:n ihmisoikeuskomitean käytäntöön (yksilövalituksiin annettuihin ratkaisuihin ja niin sanottuihin yleiskommentteihin) käytännössä puuttuvat. Tällä kohtaa saattaa olla terästäytymisen varaa. Esimerkiksi Norjan korkein oikeus antaa näille oikeuslähteille huomattava merkityksen.

Kirjoittaja on korkeimman oikeuden oikeusneuvos.

JUHA HÄYHÄ

KORKEIMPAAN oikeuteen saapui 20.1.2015 kolmen raakapuuta ostaneen yhtiön erilliset

valituslupahakemukset, joiden kohteena oli yhteensä kolmetoista hovioikeuden antamaa päätöstä kilpailurajoituksella (ns. puukartelli) aiheutettua vahinkoa koskevan vahingonkorvausvelan vanhentumista koskevissa asioissa.

Yksittäiset puunmyyjät olivat nostaneet kukin erilliset kanteet käräjäoikeudessa vaatien vastaajayhtiöiltä vahingonkorvausta vahingoista, joita heille oli aiheutunut puunostoyhtiöiden kilpailulainsäädännön vastaisesta hintakartellista. Hintakartelli oli todettu markkinaoikeuden päätöksellä. Sen mukaan puunostajayhtiöt olivat vuosina 1997 – 2004 vaihtaneet liikesalaisuuksiksi katsottavia hinta-, kustannus- ja muita puukauppaliiketoimintaan liittyviä tietoja sekä jakaneet markkinoita tavalla, joka oli kilpailunrajoituslain vastaista. Kanteissa vaadittiin kartellissa mukana olleita puunostajayhtiöitä korvaamaan yhteisvastuullisesti se vahinko, joka yksittäisille puun myyjille oli koitunut siitä, että heidän myymistään puista saatu hinta oli jäänyt alhaisemmaksi kuin, mitä se ilman kartellia olisi ollut.

Vastaajayhtiöt olivat kiistäneet vaatimuksen muun muassa sillä perusteella, että vahingonkorvaussaatava oli vanhentunut. Käräjäoikeus oli hylännyt kanteet vanhentuneina. Kantajien valitettua hovioikeuteen, hovioikeus oli päätöksissään katsonut, etteivät kantajien ensisijaiset kannevaatimukset olleet vanhentuneita. Hovioikeus oli kumonnut käräjäoikeuden tuomiot ja palauttanut asian käräjäoikeuteen käsittelyn jatkamiseksi.

Puunostajayhtiöiden korkeimmalle oikeudelle jättämissä hakemuksissa valituslupaa pidettiin aiheellisena ennakkopäätösperusteella. Yhtiöiden mukaan korkeimman oikeuden tulisi antaa ennakkopäätös neljästä asiakokonaisuudessa esiin tulevasta oikeudellisesta kysymyksestä. Kaikki kolmetoista asiaa olivat tosiseikastoiltaan ja vaatimuksiltaan samankaltaisia. Kantajat olivat eri henkilöitä, mutta vastaajat samoja. Kaikissa asioissa oli kysymys samasta kilpailua rajoittavasta menettelystä ja tähän menettelyyn perustuvista vahingonkorvausvaatimuksista.

Erojakin oli. Osa kantajista oli myynyt puuta kaikille vastaajayhtiöille, osa vain yhdelle tai kahdelle niistä. Kanteiden keskeisin oikeusperuste oli kilpailunrajoituslain 18 a §, joka oli tullut voimaan 1.10.1998. Tämä seikka nosti joidenkin kantajien kohdalla esille kysymyksen, miten vanhentumiskysymystä on arvioitava tätä aikaisemmin tehtyjen puukauppojen osalta. Kartellinhan oli todettu vaikuttaneen 1997 – 2004. Yhdessä tapauksessa kauppvoja oli tehty vain vuonna 1997, yhdessä puolestaan vain vuonna 2003.

Valituslupaesittely asioissa pidettiin 21.5.2015 kahden jäsenen ja esittelijän voimin. Valituslupan tarvetta arvioitaessa oli syytä ottaa huomioon, että kilpailulainsäädännön tiedossa ollut uudistumisen myötä osa esitetyistä ennakkopäätöskysymyksistä menettäisi merkityksensä. Nimenomaan kilpailunrajoituksesta johtuvan vahingonkorvauksen vanhentumisajan alkamisesta ei aiempaa oikeuskäytäntöä kuitenkaan ollut. Osalla ratkaistavaksi tarjotuista kysymyksistä oli lisäksi yleisempää merkitystä. Perinteisesti vanhentumisajan laskemisessa oli arvioitu sitä, milloin vahinkoa kärsineen on pitänyt ymmärtää, että edellytykset vahingonaiheuttajan korvausvastuulle ovat käsillä. Merkitystä on ollut muun ohella sillä, minkälaisesta velkojasta on ollut kysymys.

Karkeistettuna asioissa oli kysymys siitä, mikä on se ajankohta, jolloin puunmyyjien on katsottava saaneen tarpeelliset ja riittävät tiedot kartellista, siitä vastuussa olevista ja kartellin aiheuttamasta vahingosta voidakseen nostaa vahingonkorvauskanteen. Alempien oikeusasteiden näkemykset asiasta olivat jotakuinkin vastakkaiset. Lisäksi harkinnassa oli otettava huomioon, että käräjäoikeudessa odotti näiden kolmentoista jutun lisäksi massiivinen määrä samanlaisia juttuja, joiden ratkaisu odotti korkeimman oikeuden kannanottoa vanhentumiskysymykseen.

Lupakokoonpano päättyi myöntämään valitusluvan yhteen istunnossa esiteltyyn asiaan. Valintaperusteena oli se, että

kyseinen juttu oli esitettyjen ennakkopäätöstä kaipaavien kysymysten kannalta edustavin. Muut kaksitoista asiaa jäivät 'esittely ei päättynyt' -tilaan. Tämä tarkoitti sitä, että niiden osalta valituslupan tarvetta harkittaisiin sen jälkeen, kun korkein oikeus on ratkaissut sen asian, johon valituslupa myönnettiin. Näin oli syytä menetellä siitä syystä, ettei korkeimman oikeuden valitusasiassa antaman ratkaisun lopputulosta voinut vielä tässä vaiheessa ennakoita. Jos lopputulos olisi ollut sama kuin hovioikeudessa, olisi enempien valituslupien myöntäminen ollut tarpeetonta.

Valituslupan myöntämisen jälkeen menetellään tavanomaisesti niin, että jutun esittelijä jatkaa jutun valmistelua viisijäseniselle jaostolle, jonne jäsenet valitaan sattumanvaraisesti. Tämän tyyppisessä asiassa katsottiin kuitenkin aiheelliseksi, että valituslupakokoonpanon puheenjohtaja jatkaa tarkastavana jäsenenä viisijäsenisessä jaostossa juttukokonaisuuden käsittelyn jouduttamiseksi. Esittelijän työpöytä pyrittiin rauhoittamaan tälle jutulle. Juttua työstiinkin yhteistyössä tarkastavan jäsenen ja esittelijän kesken.

Juttu esiteltiin ensimmäisen kerran viisijäseniselle jaostolle 10.9.2015, jolloin se jäi 'esittely ei päättynyt' -tilaan. Jaostotyöskentelyssä tällainen listamerkintä tarkoittaa yleensä sitä, ettei juttu ole syystä tai toisesta ollut vielä kaikin osin ratkaisukypsä. Asia kuitenkin eteni ja täydentyi tämän jälkeen ns. kierrolla ja se esiteltiin uudelleen 24.2.2016, jolloin asia oli jo valmiissa kunnossa annettavaksi ulos talosta. Ratkaisu julkaistiin numerolla KKO 2016:11. Ratkaisun lopputulos oli se, että kannevaatimuksen katsottiin vanhentuneen vain siltä osin kuin kysymys oli ennen 1.10.1998 sovituista puukaupoista. Kun vaatimukset eivät muilta osin olleet vanhentuneita, asia palautettiin käräjäoikeuteen korvausvaatimusten ja oikeudenkäyntikuluvaatimusten käsittelemiseksi.

Työ ei kuitenkaan loppunut vielä tähän. Muut kaksitoista vireillä ollutta valituslupa-asiaa tuotiin esittelyyn 9.3.2016, jolloin todettiin, että kaikkiin oli ratkaisun KKO 2016:11 lopputulos huomioon ottaen syytä myöntää valituslupa. Lupa-asia ratkaistiin samassa kokoonpanossa kuin se, mikä oli nämä asiat jättänyt 'esittely ei päättynyt' -tilaan. Viisijäseniseen kokoonpanoon tuli mukaan valituslupan myöntänyt kokoonpano ja lisäksi kaksi ratkaisussa KKO 2016:11 mukana ollutta jäsentä. Tuossa ratkaisussa tarkastavana jäsenenä ollut jäsen toimi viisijäsenisessä kokoonpanossa puheenjohtajana.

Jaosto ratkaisi kaksitoista valitusasiaa esittelyssä 25.8.2016. Vaikka varsinainen oikeuskysymys oli ratkaistu jo, oli jaostolla jonkin verran työtä sovittaa tuossa ratkaisussa sovelletut normit tapausten toisistaan hieman poikkeaviin tosiseikastoihin. Jutut erosivat sen suhteen, minä ajankohtina tehtyjä kauppvoja ne koskivat samoin kuin siltä osin, milloin kanne oli pantu vireille. Kirjoittamistapaan vaikutti lisäksi se, minkä yhtiön kanssa puukauppoja kussakin jutussa oli tehty. Erilaisia tosiseikastokombinaatioita oli yhteensä viisi.

Suhteen ottaminen ratkaisuun KKO 2016:11 vaati sanotuista syistä tarkkuutta eikä siihen enää liittynyt varsinaista ratkaisunormin löytämisen riemua. Kirjoitustapaakin jouduttiin hiomaan, sillä aivan samat sanamuodot eivät sopineet kaikkien juttujen tosiseikastoihin. Jutut etenivät kierrolla tosiseikastokombinaation mukaan järjestyneissä ryhmissä ja viimeiset jutut annettiin ulos 14.11.2016. Näissä jutuissa ei ollut sellaista ratkaisua KKO 2016:11 täydentävää oikeusohjetta, jota olisi ollut syytä julkaista. Mitä ilmeisimmin näissäkin jutuissa omaksutuilla linjauksilla on vaikutusta "suuressa puusavotassa", jota käräjäoikeudessa on alettu perata sittemmin.

Kuvatun juttukokonaisuuden käsittelyyn korkeimmassa oikeudessa liittyy poikkeuksellisia piirteitä. Pääsääntöisesti ratkaisukokoonpanot määräytyvät satunnaisesti, mikä on riippumattomuuden kannalta välttämätöntä. Puukauppajutuissa tästä ihanteesta jonkin verran poikettiin varsinkin siltä osin kuin kysymys oli prejudikaatin KKO 2016:11 jälkeen ratkaistavista kahdestatoista jutusta. Pyrkimyksenä oli sujuvoittaa käsittelyä ja välttää turhaa työtä. Toinen erityispiirre oli tavanomaista kiinteämpi vuorovaikutus puheenjohtajan, tarkastavan jäsenen ja esittelijän välillä juttujen läpimenoa liittyvissä käytännön kysymyksissä.

Vuosisata vuosikirjaa –korkeimman oikeuden ratkaisujen julkaisemisen historiaa

JUKKA-PEKKA SALONEN

JOHDANNOKSI

TARVE tiedottaa korkeimman oikeuden ratkaisuista seuraa jo korkeimmalle oikeudelle perustuslaissa säädetyistä tehtävistä; korkein oikeus käyttää ylintä tuomiovaltaa riita- ja rikosasioissa ja valvoo lainkäyttöä omalla toimialallaan. Oikeuskäytännön ohjaamisessa korkeimman oikeuden ratkaisuilla on vanhastaan ollut tärkeä merkitys. Kun korkein oikeus valituslupajärjestelmän käyttöön ottamisen myötä vuoden 1980 alusta lukien muuttui ennakkopäätöstuomioistuimeksi, tämän merkityksen voidaan nähdä entisestään korostuneen.

Tiedottamisen tarve ei kuitenkaan tyhjenny lainkäytön ohjaamiseen vaan lain soveltamisen ja oikeuskäytännön yhtenäisyyden kannalta tärkeitä ylimmän oikeusasteen ratkaisuja on tarpeen saattaa muidenkin oikeusyhteisöön ja yhteiskuntaan kuuluvien tietoon. Edellä kuvattuihin vaatimuksiin on pitkään vastattu julkaisemalla korkeimman oikeuden ratkaisuja vuosikirjan muodossa. Kahden viimeisimmän vuosikymmenen aikana painettu vuosikirja on kuitenkin menettänyt aikaisemman suvereenin asemansa korkeimman oikeuden ratkaisujen tiedottamiskanavana.

Tässä katsauksessa esitellään korkeimman oikeuden vuosikirjan historiaa ja kehitystä, joka lopulta johti siihen, että korkein oikeus ei enää vuoden 2016 alusta lukien ole julkaissut painettua vuosikirjaa. Täysistunnossaan 16.12.2015 korkein oikeus päätti ratkaisujensa julkaisuperiaatteiden muuttamisesta niin, että ennakkopäätökset jatkossa julkaistaan yksinomaan sähköisessä muodossa. Muutoksen taustalla olivat kustannus- ja tehokkuussyyt.

JULKAISUTOIMINNAN VARHAISVAIHEISTA

Ylimmän oikeusasteen ratkaisujen julkaisemisen kannalta merkittävä päivämäärä on 12.12.1916, jolloin senaatin talousosasto päätti ottaa huolehtiakseen oikeusosaston ratkaisujen julkaisemisesta. Painetun vuosikirjan, joka ei alkuvuosina kuitenkaan ilmestynyt aivan vuosittain, historia ulottuu siis jokseenkin sadan vuoden taakse. Ylimmän oikeusasteen ratkaisuja oli kyllä saatettu julkisuuteen jo aikaisemmin. Suomen Lainopillinen Yhdistys oli nimittäin vuonna 1895 senaatin suostumuksella alkanut julkaista senaatin oikeusosaston ratkaisut aikakauskirjansa JFT:n liitteessä, joka ilmestyi vuosittain kahtena niteenä.

Suomen senaatin oikeusosaston päätökset ja tuomiot –nimisen uuden teoksen ensimmäiset niteet ilmestyivät vuonna 1918. Niistä toinen sisälsi vuoden 1916 ensimmäisen vuosipuoliskon päätökset ja toinen tuomiot. Tämä, jatkossa vuosina 1919 ja 1921 ilmestynyt julkaisu käsitti senaatin oikeusosaston ratkaisut syyskuuhun 1918 saakka. Korkeimman oikeuden perustamisen jälkeen julkaisutoiminta jatkui ja vuonna 1922 ilmestyi ensimmäinen osa Korkeimman oikeuden päätökset ja tuomiot -nimisestä julkaisusta käsittäen korkeimman oikeuden ratkaisut ajalta lokakuu 1918 – kesäkuu 1919. Ratkaisuja ei tuohon aikaan julkaistu kovinkaan ajantasaisesti, mitä kuvaa se, että vuoden 1920 alkuvuoden ratkaisut sisältävä osa ilmestyi vuonna 1924 ja loppuvuoden ratkaisut sisältävä nide vasta vuonna 1925. Vuonna 1926 päätökset ja tuomiot eriytettiin kummatkin omiin niteisiinsä, joiden nimikkeet muuttuivat niiden sisältöä vastaaviksi. Tässä muodossa julkaistiin vuosien 1922 ja 1925 välillä annetut ratkaisut. Vuodesta 1926 lähtien annettuja päätöksiä ja tuomioita ei enää eroteltu eri niteisiinsä, vaan ratkaisut jaoteltiin selostuksiin ja tiedonantoihin jäljempänä esitettävien perusteiden mukaan.

Kun ylin oikeusaste ryhtyi julkaisemaan ratkaisujaan, aluksi lähes kaikki vuosittain annetut ratkaisut julkaistiin. Kuitenkin melko pian ryhdyttiin suorittamaan valintaa, ja vain osa ratkaisuista sisällytettiin vuosikirjaan. Jo senaatin ensimmäisen julkaisun sisältämässä 31.8.1918 päivätyssä senaatin oikeustoimituskunnan esipuheessa selostettiin

lyhyesti periaatteet, joita toimitustyössä oli seurattu. Säädöstasoinen kannanotto sisältyi 1.10.1918 voimaan tulleeseen korkeimmasta oikeudesta annetun lain täytäntöönpanemisesta annettuun asetukseen (74/1918), jonka 12 §:n 3 momentissa säädettiin, että korkeimman oikeuden tuomioista ja päätöksistä oli sen toimesta säännöllisesti julkaistava selostus. Asetuksen voimaan tuloon nähden muutaman vuoden viiveellä ensimmäisen kerran vuonna 1922 ilmestynyt Korkeimman oikeuden päätökset ja tuomiot -julkaisu oli pitkälti aikaisemman senaatin julkaisun kaltainen. Se sisälsi entiseen tapaan pääosin lyhyesti selostetut päätökset ja tuomiot. Uutuutena oli tärkeimmiksi katsottujen ratkaisujen julkaiseminen erillisinä selostuksina. Selostus oli varustettu suomen- ja ruotsinkielisellä otsakkeella, josta ilmeni, mitä oikeuskysymystä tapaus koski.

SÄÄNNELLYN JULKAISUTOIMINNAN VAKIINTUMISESTA JA MYÖHEMMÄSTÄ KEHITYKSESTÄ

Edellä mainittua säännöstä muutettiin vuonna 1928 siten, että korkeimman oikeuden ratkaisusta oli sen toimesta säännöllisesti julkaistava selostuksia ja tiedonantoja suunnitelman mukaisesti, jonka korkein oikeus oikeusministeriön esittelystä vahvistaa. Marraskuussa 1928 korkein oikeus ensimmäisen kerran vahvisti suunnitelman, jossa määriteltiin sen ratkaisujen julkaisuperiaatteet. Kaikkia ratkaisuja ei enää julkaistu, vaan ratkaisukokoonpanon puheenjohtajan tehtävänä oli määrätä, oliko ratkaisu julkaistava vai ei.

Selostuksia ja tiedonantoja Korkeimman oikeuden ratkaisusta -niminen julkaisu jakautui kahteen osastoon, joista toinen sisälsi selostukset ja toinen tiedonannot sekä lausunnot oikeushallinto- ja armahdusasioissa. Selostuksina julkaistiin sellaiset oikeustapaukset, joiden arvioitiin ”valaisevan mielenkiintoisia tai tärkeitä laintulkintakysymyksiä tahi ilmaisevan mielenkiintoisia näytteitä oikeuskäsityksen suunnasta tai kehityksestä”. Tiedonannoissa tehtiin lyhyesti selkoa sellaisista ratkaisusta, joilla ei katsottu olevan selostettavan oikeustapauksen kantavuutta, mutta joista kuitenkin harkittiin olevan opastusta lainkäyttäjille.

Jaottelua selostuksiin ja tiedonantoihin sekä vuonna 1928 määriteltyjä julkaisemisen pääsuuntaviivoja noudatettiin lähes 60 vuoden ajan 1980-luvulle saakka. Uudessa vuonna 1984 vahvistetussa suunnitelmassa selostusten ja tiedonantojen välinen ero määriteltiin enää muodolliselta pohjalta, täysistunnossa ja vahvennetussa jaostossa tehdyt ratkaisut oli julkaistava selostuksina ja muut ratkaisut tiedonantoina.

Vuonna 1950 julkaisusuunnitelmaan otettiin määräys, jonka mukaan vuosikerran loppuun otettava hakemisto varustetaan viittauksin selostusten ja tiedonantojen järjestysnumeroihin, joiden eteen painetaan I osoittamaan selostuksen ja II osoittamaan tiedonannon numeroa. Tämän myötä näyttää vakiintuneen merkintätapa, jota ennen vuotta 1987 annettuihin ratkaisuihin viitattaessa käytetään (esimerkiksi KKO 1929 I 30 ja KKO 1983 II 21). Lisäksi ennen vuotta 1926 annettuihin ratkaisuihin viitattaessa viittausta on tarpeen täsmentää merkitsemällä viittaukseen lisäksi p. tai t. riippuen siitä, sisältyykö ratkaisu päätös- vai tuomio-osaan.

Sähköisen tietojenkäsittelyn kehittyminen heijastui myös korkeimman oikeuden ratkaisujen julkaisemiseen. Tähän liittyen täysistunnossa vahvistettiin uudet vuoden 1987 alusta voimaan tulleet julkaisuperiaatteet. Niiden mukaan ratkaisut oli julkaistava kalenterivuositain yhtenä tai useampana osana toimitettavana kirjana, minkä lisäksi ne tuli tallentaa tietokonerekisteriin. Uudistuksen myötä erottelu selostuksiin ja tiedonantoihin päättyi ja jatkossa julkaistavalle ratkaisulle annettiin järjestysnumero (esimerkiksi KKO 1987:24). Kirjan nimi muuttui muotoon ”Korkeimman oikeuden ratkaisuja.

Useat vuosien 1969 ja 2003 välisenä aikana ilmestyneet vuosikirjat sisältävät ratkaisujen lisäksi korkeimman oikeuden lausuntoja ja esityksiä, viimeisimpänä Muutoksenhakutoimikunnan jatkomietinnöstä oikeusministeriölle vuonna 2003 annettu lausunto. Nykyisin korkeimman oikeuden antamia lausuntoja julkaistaan korkeimman oikeuden verkkosivuilla.

VIISIKIRJAN ASIAHAKEMISTOT JA ERILLISET HAKEMISTOTEOKSET

Ylimmän oikeusasteen oikeuskäytännön hyödyntämisen kannalta on tärkeää, että ratkaisut ovat mahdollisimman luotettavasti ja kohtuullisin ponnistuksin löydettävissä. Kun korkein oikeus on nykyään leimallisesti ennakkopäätöstuomioistuin, tämä vaatimus on korostunut. Kuitenkin jo senaatin oikeusosaston ratkaisut sisältäneeseen julkaisuun oli liitetty luettelo sen sisältämistä oikeustapauksista helpottamaan ratkaisujen hakemista. Tämä käytäntö jatkui ja kehittyi sittemmin korkeimman oikeuden ratkaisuja julkaistaessa aakkoselliseksi hakemistoiksi. Vuodesta 1969 vuosijulkaisun hakemisto laadittiin myös ruotsin kielellä; tämän toimenpiteen tarkoituksena oli edistää pohjoismaista yhteistyötä. Ruotsinkielinen asiahakemisto julkaistiin myös eripainoksena.

Julkaisuperiaatteiden muutoksella 8.3.1995 vuosikirjaan otettiin uutuutena erillinen kuvaushakemisto niistä valitusluvan myöntämisen jälkeen tehdyistä ratkaisuksista, joita ei julkaista vuosikirjassa ja ennakkopäätösrekisterissä.

Eri vuosikymmenillä on lisäksi ilmestynyt erillisiä pidemmän aikavälin ratkaisujen tiivistelmät sisältäviä oikeustapaushakemistoja, ensimmäiset jo 1910- ja 1930-luvuilla. Ensimmäinen korkeimman oikeuden toimeksiannosta laadittu hakemistoteos ilmestyi vuonna 1942 oikeusneuvos Gregori Aminoffin toimittamana. Kirjaan oli otettu oikeusosaston ja KKO:n ratkaisuja vuodesta 1910 alkaen. Sitä seurasi vuonna 1957 ilmestynyt oikeusneuvos Aleksis Ekholmin toimittama vuosien 1940 - 1954 ratkaisuja koskeva hakemisto. Sitä vuonna 1969 seuranneen, oikeusneuvos Martti Miittisen toimittaman vuosina 1926 - 1968 julkaistuja ratkaisuja koskevan hakemiston toimitustyössä noudatettiin korkeimman oikeuden vahvistamaa julkaisusuunnitelmaa. Miittisen hakemisto on huomattavan laaja sisältäen noin 8 000 tiivistelmää korkeimman oikeuden ratkaisuksista. Vuonna 1980 ilmestyi Miittisen ja oikeusneuvos Nils Sundbergin toimittama Korkeimman oikeuden ratkaisujen hakemisto 1969 – 1979, ja julkaisusarja sai jatkoa vuonna 1988, jolloin ilmestyi oikeussihteeri Matti Lahden toimittama vuosien 1980 - 1987 ratkaisuja koskeva hakemisto. Viimeinen, vuosien 1985 - 1995 ratkaisujen otsikot sisältävä hakemisto ilmestyi vuonna 1996. Sen on toimittanut oikeussihteeri Kimmo Mikkola.

TOIMITUS- JA PAINOTYÖ

Vuonna 1928 vahvistetun suunnitelman mukaan julkaisun toimittajan vuosikertaa tai sen osaa varten kerrallaan määräsi korkein oikeus. Vuonna 1930 ilmestyneiden vuoden 1926 ratkaisut sisältäneen vuosikirjan ja vuoden 1928 ratkaisut sisältäneen vuosikirjan toimittajana oli varatuomari L.K. Soini. Samana vuonna ilmestyi myös vuoden 1927 ratkaisut sisältänyt vuosikirja, jonka toimittajina olivat varatuomarit L. Anttila ja L. Miittinen, joka myös toimitti vuoden 1929 ratkaisut sisältäneen vuosikirjan. Tämän jälkeen vuosikirjan toimittajina ovat toimineet: varatuomari M. Gadd 1930 - 1932, oikeusneuvos N. Hj. Neovius 1933 - 1935, entinen oikeusneuvos Gregori Aminoff 1936 - 1943, entinen oikeusneuvos John Stenström 1944 - 1946, entinen oikeusneuvos Aleksis Ekholm 1947 - 1962, oikeusneuvos Nils H. Sundberg 1963-1984, oikeussihteeri Matti Lahti 1985 - 1987, oikeussihteeri Heljä Lehtinen 1988 - 1990, esittelijäneuvos Eero Takkunen 1990 - 1995, oikeussihteeri Kimmo Mikkola 1995 - 1999, oikeussihteeri Mirja-Leena Nurmi 1999 - 2001, oikeussihteeri Jussi Karttunen 2001 - 2003 sekä esittelijäneuvos Jukka-Pekka Salonen 2003 - 2015.

Korkein oikeus päätti täysistunnossa 14.11.1984 asettaa valiokunnan osallistumaan toimituskuntana vuoden 1985 vuosikirjan toimitustyöhön ja suunnittelemaan vuosikirjan toimittamista tietojenkäsittelyn kehittämissuunnitelmassa edellytetyin tavoin. Vuosikirjavalioikunnan puheenjohtajaksi tuli oikeusneuvos Olavi Heinonen. Valiokunnan, jonka nimi muuttui vuonna 1987 toimitusvaliokunnaksi, tehtävänä oli 1.10.1986 voimaan tulleiden julkaisuperiaatteiden mukaan huolehtia ratkaisujen julkaisemisen valvonnasta ja julkaisutoiminnan kehittämisestä. Vuonna 1986 valiokunnan puheenjohtajaksi tuli oikeusneuvos Väinö Riihelä, joka toimi tehtävässä kymmenen vuoden ajan. Hänen jälkeensä toimitusvaliokunnan puheenjohtajina toimivat oikeusneuvos Riitta Suhonen ajalla 1997 – 1999 ja sen jälkeen vuoteen 2015 saakka eli yli viidentoista vuoden ajan oikeusneuvos Kari Kitunen. Vuoden 2016 ajan puheenjohtajana

toimi oikeusneuvos Liisa Mansikkamäki ja vuoden 2017 alusta tässä tehtävässä on toiminut oikeusneuvos Ilkka Rautio.

Toimitusvaliokunta on julkaisutoiminnan yleisen valvonnan ja kehittämistyön ohella muun muassa antanut ratkaisujen julkaisemista koskevia ohjeita, vahvistanut ratkaisuisia käytettävät lyhenteet sekä säännöllisin väliajoin huolehtinut hakusanaluettelon täydentämisestä.

Vuosikirjan painamisesta huolehti Valtioneuvoston kirjapaino vuoteen 1931 saakka. Vuosina 1932 – 1944 julkaisu painettiin Arvi A. Karisto Oy:n kirjapainossa. Tämän jälkeen työtä jatkoi Valtioneuvoston kirjapaino vuoteen 1966 saakka. Siitä lähtien painotyöstä vastasi Valtion painatuskeskus, josta vuonna 1996 tuli Edita Oy.

JULKAISUTOIMINNAN MURROS

Korkeimman oikeuden julkaisemat ratkaisut on vuodesta 1980 lähtien tallennettu Finlexin sisältämään oikeustapausrekisteriin. Rekisteri otettiin kyselykäyttöön samana vuonna ja julkisessa käytössä se on ollut vuodesta 1982 alkaen. Ennakkopäätösten saatavuuden kannalta merkittävä uudistus oli korkeimman oikeuden ennakkoratkaisut sisältäneen FKKO-tietokannan siirtäminen vuonna 1998 internetiin maksutta kaikkien käytettäväksi. Vuodesta 1999 lähtien korkein oikeus on julkaissut ennakkopäätöksensä myös verkkosivuillaan, joilla ne ilmestyvät ratkaisujen antopäivänä ja joilta ne automaattisesti siirtyvät Finlexiin.

Tällä hetkellä Finlexiin sisältyvät korkeimman oikeuden vuosikirjassa julkaistut ratkaisut kokoteksteinä vuodesta 1980 alkaen ja KKO:n ratkaisuhakemistoihin perustuvat otsikot vuosilta 1926 – 1979. Kaikille avoimen ja maksuttoman oikeusministeriön ylläpitämän Finlex-verkkopalvelun lisäksi korkeimman oikeuden ratkaisuja julkaistaan nykyisin muissakin sähköisissä tietokannoissa, kuten kaupallisissa Edita Publishing Oy:n ylläpitämässä Edilex-verkkopalvelussa ja Alma Talent Oy:n ylläpitämässä Suomen Laki -verkkopalvelussa.

Verkkopalvelujen hakuominaisuudet ovat mahdollistaneet alati laajenevan tapausaineiston aikaisempaa tehokkaamman hyödyntämisen. Verrattuna vuosi- ja hakemistokirjojen avulla tapahtuvaan oikeustapausten hakuun sähköisen järjestelmän hakuominaisuudet ovat nopeammat ja monipuolisemmat. Kun ratkaisut nykyisin päivittyvät järjestelmään varsin viivyttyksettä, myös uusimmat ratkaisut on mahdollista saada haun tuloksiin.

Edellä selostetun valossa on kiinnostavaa tarkastella korkeimman oikeuden vuosikirjan painosmäärien kehitystä. Vuosikirjan painos lieene ennen vuotta 1956 ollut tuhannen kappaleen luokkaa. Painosmäärät nousivat 1960-luvulla ensin 1 500 kappaleeseen, vuosikymmenen loppupuolella 2 000 kappaleeseen ja vuodesta 1976 edelleen 2 500 kappaleeseen. Vuosittain painettujen kirjojen määrä näyttää pysyneen tämän jälkeen pitkään suunnilleen samalla tasolla, kuitenkin hienoisesti noussen. 1990-luvulle tultaessa painosmäärä näyttää saavuttaneen huippunsa, hieman yli 3 000 kappaleen tason, josta se vuosikymmenen kuluessa alkoi laskea. Vuoden 1995 julkaisun painos oli 2 500 kappaletta, josta se vuosituhaten vaihteeseen tultaessa laski 2 000 kappaleeseen. Vuoden 2002 vuosikirjan painos oli 1 500 mutta vuonna 2006 enää 1 000 kappaletta. 2010-luvulle tultaessa painosmäärät jatkoivat edelleen laskuaan.

Painosmäärien lasku kuvaa painetun kirjan käytön vähentymistä. Ei luonnollisestikaan ole syytä olettaa, etteikö korkeimman oikeuden oikeuskäytäntöä seurattaisi ja haettaisi käyttöön entiseen tapaan. Ilmeisenä syynä kirjan käytännön merkityksen vähenemiseen on muiden julkaisumuotojen käytön lisääntyminen. Yhteys sähköisen julkaisemisen kehitykseen on ilmeinen. Korkeimman oikeuden vuosikirja ei myöskään enää ole ollut ainoa korkeimman oikeuden tuoretta prejudikatuuria kattavasti esittävä painettu julkaisu, sillä vuodesta 1998 alkaen kahdesti vuodessa on ilmestynyt Alma Talent Oy:n julkaisema KKO:n ratkaisut kommentein –niminen teos, joka korkeimman oikeuden ennakkopäätösselosteiden lisäksi sisältää kutakin ratkaisua koskevan asiantuntijakommentin.

Siirtyminen painetun vuosikirjan muodossa tapahtuvasta julkaisemisesta sähköiseen on osa kehitystä, jota muun muassa ilmentää jo muutamia vuosia aikaisemmin tapahtunut Suomen säädöskokoelman siirtyminen sähköiseen julkaisemistapaan. Myös korkein hallinto-oikeus oli vuoden 2013 alusta päättänyt luopua painetun vuosikirjan

julkaisemisesta ja siirtynyt julkaisemaan ratkaisunsa yksinomaan sähköisessä muodossa.

Lukuisien juristisukupolvien tärkeänä työvälineenä olleen vuosikirjan poistuminen käytöstä saattaa jakaa mielipiteitä. Kehitys on tässä suhteessa kuitenkin ollut vääjäämätöntä. Argumentaatio, joka säädöskokoelman sähköistämisen yhteydessä on esitetty, pätee tässäkin: sähköisen julkaisemisen voidaan katsoa vastaavan nykyisen tietoyhteiskunnan vaatimuksia, sillä sähköinen julkaisemistapa nopeuttaa ja yksinkertaistaa informaation jakamista ja on kustannustehokas. Se, että ratkaisut julkaistaan verkossa yksittäin jokseenkin reaaliaikaisesti, mihin painetun vuosijulkaisun kohdalla ei parhaimmillaankaan päästä, tehostaa olennaisesti korkeimman oikeuden ratkaisukäytännöstä tiedottamista. Tässä suhteessa sähköisen julkaisemismuodon ylivertaisuutta on vaikeata kiistää. Yhtä kiistämätön on kuitenkin vuosikirjan vuosisatainen merkitys ja arvo ylimmän oikeusasteen ratkaisujen yleiseen tietoon saattamisessa.

Eurooppalaisesta yhteistyöstä oikeusvertailun alalla

TEEMU VANHANEN

ALANKOMAIDEN korkeimman oikeuden presidentti Geert Corstens teki vuonna 2013 aloitteen käynnistää Euroopan unionin korkeimpien oikeuksien välillä yhteistyö, jonka tarkoituksena oli lisätä oikeudellista tiedonvaihtoa. Suomi, Ranska, Saksa, Tšekki ja Belgia vastasivat Alankomaiden kutsuun myöntävästi. Myöhemmin myös Iso-Britannia liittyi yhteistyöhön mukaan.

Uuteen oikeusvertailevaan verkostoon liittyneet korkeimmat oikeudet valitsivat kukin keskuudestaan yhteyshenkilöiksi esittelijöitä. Oikeusvertailuverkoston ensimmäinen tapaaminen pidettiin syksyllä 2014 Haagissa, missä Suomen ryhmää edustivat Heli Sankari, Mervi Pere, Tom Laitinen ja Teemu Vanhanen.

Tapaamisessa toiminnan tavoitteeksi asetettiin oikeusvertailevan tiedonhaun helpottaminen ja relevantin EU- ja ihmisoikeustiedon välittäminen. Pyrkimyksenä oli madaltaa yhteydenoton kynnystä ja tehdä siitä vähemmän virallista. Verkoston toinen yhteyshenkilöiden tapaaminen pidettiin Brnossa syksyllä 2015.

Verkoston piirissä on esitetty ja vastattu kymmeniin oikeusvertailua koskeviin kysymyksiin, joista useimmat ovat koskeneet oikeuskäytännön ja lainsäädännön sisältöä. Suomen korkein oikeus on esittänyt tällaisia, usein konkreettisiin tulkintatilanteisiin liittyviä rikos-, siviili- ja prosessioikeudellisia kysymyksiä kymmenen. Ensin tämä tapahtui sähköpostitse, myöhemmin Euroopan unionin korkeimpien oikeuksien presidenttien verkoston yhteyteen perustetun intranetin keskustelupalvelun avulla.

Suomen korkein oikeus otti järjestääkseen kolmannen oikeusvertailuryhmien tapaamisen 31.8.-2.9.2016 Helsingissä. Tapaamiseen osallistui yhteensä 17 korkeimpien oikeuksien esittelijää verkoston kaikista maista, Belgiaa lukuun ottamatta. Tilaisuuden avasi presidentti Timo Esko. Ensimmäisen päivän aikana keskusteltiin omaksutuista yhteistyön muodoista ja siitä, miten keskinäisessä tietojenvaihdossa oli onnistuttu. Lisäksi osanottajat esittelivät niitä ratkaisuja ja uudistushankkeita, joita kussakin korkeimmassa oikeudessa oli yhteisen tiedonvaihdon teemoihin liittyen tehty.

Tapaamisen toisena päivänä oikeusneuvos Tuomo Antila alusti lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen soveltamisesta. Esiityksen perusteella vaihdettiin kokemuksia, joiden mukaan muiden maiden korkeimpien oikeuksien ratkaisukäytännössä saatettiin ainakin jossain määrin enemmän viitata suoraan yleissopimuksen artikloihin kuin Suomessa. Keskustelun jälkeen osanottajat siirtyivät veneellä Salmisaareen tutustumaan Suomen suurimpaan tuomioistuimeen, Helsingin käräjäoikeuteen. Pienestä ristiaallokosta johtuen kolmen varttitunnin matkasta muodostui ulkomaisille vieraille muistorikas.

Helsingin käräjäoikeudessa verkostoryhmät muun muassa seurasivat käräjäoikeuden rikosasian istuntoa. Vartijoiden poissaolo ja muutoinkin oikeussalin turvajärjestelyjen vähäisyys samoin kuin oikeuden puheenjohtajan aktiivisuus materiaalisessa prosessinjohtossa yllättivät jotkut ulkomaisista vieraista.

Suomenlinnaan tutustuttiin Ehrensverd-oppaan selostaessa Suomen historiaa Ruotsin ja Venäjän vallan ajalta. Kävelykierroksen jälkeen oikeusneuvos Päivi Hirvelä alusti Suomenlinnan tunnelmallisissa maisemissa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännöstä koskien poissa olevien todistajien ongelmia. Erityisesti keskusteltiin siitä, missä määrin Schatschaschwili v. Saksa -ratkaisun tulkittiin muuttaneen oikeustilaa ja minkälaisia prosessuaalisia vaatimuksia se asetti kansallisille tuomioistuimille.

Viimeisenä päivänä tuore valtiosyyttäjä Tom Laitinen alusti terrorismirikoksista ja kertoi niihin liittyvistä

kansainvälisluonteisten rikosten esitutkinnan ongelmista, jotka ovat vastikään nousseet esille Suomessa. Osanottajien kesken vaihdettiin kokemuksia muun muassa lähtevien tai palaavien vierastaistelijoiden aiheuttamista lainkäyttötulkintatilanteista. Lopuksi osanottajien kesken sovittiin hyvin ja aktiivisena toimineen yhteistyön jatkamisesta ja siitä, että Ranskan Cour de cassation ja sen edustajat pyrkivät järjestämään vuonna 2017 seuraavan oikeusvertailuryhmien kokouksen.

Kirjoittaja on korkeimman oikeuden esittelijä, joka toimi oikeusvertailuryhmän puheenjohtajana vuonna 2016.

TOIMINTAMÄÄRÄRAHA JA SEN KÄYTTÄMINEN

KORKEIMMAN oikeuden toimintaan oli vuodelle 2016 myönnetty 9,017 miljoonan euron määräraha.

Taloudelliset edellytykset toiminnan järjestämiselle olivat siten edelleen vastaavat kuin edellisinä vuosina, jolloin määräraha oli jo ollut yhdeksän miljoonan euron suuruusluokkaa. Toimintavuoden aikana määrärahaa tarkistettiin lisätalousarviossa työnantajamaksuihin tehtyjen kevennysten perusteella niin, että käytettäväksi jäi 8,968 miljoonaa euroa.

Korkein oikeus käytti saamastaan määrärahasta noin 8,546 miljoonaa euroa. Toteutuneet toimintamenot alittivat siten määrärahan noin 421 000 eurolla, mikä jäi säästönä siirtyväksi määrärahaksi eli käytettäväksi tulevien vuosien määrärahaa täydentävänä puskurina. Ylimääräinen säästö onkin tarpeen, mikäli valtio-neuvoston kehyspäättös vuosille 2017–2020 toteutuu tuomioistuinten toimintamäärärahoihin tehtävine leikkauksineen.

Toimintamenot kyettiin vuonna 2016 pitämään edellä mainitulla tasolla, vaikka sekä henkilöstön rakenne ja yhteenlasketut työvuodet (htv) että toimitilavuokrat toteutuivat suunnitellusti. Arvioidut ja budjetoidut toimintamenot alitettiin ennen muuta tieto- ja viestintätekniikan kustannuksissa sekä eräissä muissa tavara- ja palveluhankinnoissa. Palkkakustannukset sivukuluineen merkitsivät 77,2 prosenttia korkeimman oikeuden kaikista toimintamenoista vuonna 2016. Pohjoisesplanadin ja Helenankadun rakennuksissa sijaitsevista toimitiloista Senaatti-kiinteistöille maksettu vuokra oli toiseksi suurin menoerä (14,0 %).

HENKILÖKUNTA JA SIINÄ TAPAHTUNEET MUUTOKSET

Korkeimman oikeuden jäsenistä eläkkeelle jäi toimintavuoden aikana 1.7.2016 lukien oikeusneuvos Kari Kitunen. Hän ehti toimia jäsenenä yhtäjaksoisesti 19,5 vuotta. Hän oli toiminut korkeimmassa oikeudessa jo 1980- ja 1990-luvuilla esittelijänä sekä kahtena vuonna ylimääräisenä jäsenenä.

Uudeksi jäseneksi nimitettiin 1.9.2016 lukien oikeustieteen tohtori Tatu Leppänen, joka siirtyi korkeimpaan oikeuteen Hyvinkään käräjäoikeuden laamannin virasta.

Korkeimman oikeuden esittelijäkunnassa jatkui edelleen vuonna 2016 varsin suuri vaihtuvuus. Kahdeksan esittelijää eli lähes kolmasosa kaikista esittelijöistä siirtyi tänäkin vuonna toisiin tehtäviin tai jäi perhesyistä virkavapaalle, ja uusia määräaikaista esittelijäneuvoksia ja määräaikaista oikeussihteereitä palkattiin kuusi. Vaihtuvuus on jo vuosien ajan liittynyt ennen muuta tuomioistuinlaitoksessa tapahtuvaan, suurten ikäluokkien eläkkeelle jäämisen kiihdyttämään sukupolvenvaihdokseen ja urakiertoon. Esittelijäkunnan vaihtuvuudesta on aiheutunut jatkuvaa rekrytoinnin tarvetta. Vaihtuvuuden myönteisiin puoliin kuuluu toisaalta se, että korkeimman oikeuden esittelijäjärjestelmä kykenee osaltaan tukemaan etevien lakimiesten tuomariksi kouluttautumista.

Korkeimman oikeuden jäsenkunnassa henkilötyövuosia kertyi toimintavuonna 18,9. Esittelijöiden osalta henkilötyövuosia kertyi puolestaan noin 27 ja kanslia-virkamiesten osalta noin 29. Korkeimman oikeuden palveluksessa työskenteli näin ollen keskimäärin 75 henkilöä. Luettelo henkilökunnasta toimintavuoden päättyessä 31.12.2016 on vuosikertomuksen lopussa.

LAINKÄYTÖN ASIAMÄÄRISTÄ JA KÄSITTELYAJOISTA

Korkeimpaan oikeuteen saapui vuonna 2016 kaikkiaan 2 449 asiaa eli saman verran kuin vuotta aikaisemmin (2 456

asiaa). Asiamäärät ovat pysyneet 2010-luvulla jotakuinkin samalla tasolla (vuosina 2010–2014 n. 2 550–2 700 saapuvaa asiaa vuodessa), ja alkuvuonna 2017 saapuneiden asioiden perusteella on arvioitavissa, että saapuvat jutut pysyvät edelleen 2 500 asian vuositasolla.

Määrällisesti suurimman osan korkeimmassa oikeudessa käsitellyistä asioista muodostivat valituslupahakemukset, joita saapui 2 228. Niistä vajaa puolet koski rikosasioita. Riita-asioissa tehdyistä valituslupahakemuksesta 135 kohdistui vakuutus oikeuden tekemisiin ratkaisuihin ja 15 markkinaoikeuden immateriaali- ja markkinaoikeudellisissa asioissa tekemisiin ratkaisuihin. Maa-oikeudellisissa asioissa valituslupahakemuksia saapui nyt jo toisen kerran peräkkäin alle sata.

Korkeimpaan oikeuteen saapuneissa asioissa oli suurimmaksi osaksi kysymys muutoksenhausta hovioikeuksien ratkaisuihin. Hovioikeuksien kesken muutoksenhaku korkeimpaan oikeuteen jakautui niin, että maan suurimman hovioikeuden eli Helsingin hovioikeuden ratkaisut olivat muutoksenhaun kohteena 39 prosentissa tapauksista ja Turun hovioikeuden ratkaisut seuraavaksi suurimpana ryhmänä 23 prosentissa tapauksista. Itä-Suomen, Rovaniemen ja Vaasan hovioikeuksien ratkaisut olivat muutoksenhaun kohteena keskenään varsin samanlaisin osuuksin. Valituslupia myönnettiin toimintavuonna 139 eli suurin piirtein sama määrä kuin 2010-luvulla keskimäärin. Myönnettyjen valituslupien määrä oli siten 6,2 prosenttia saapuneiden valituslupahakemusten määrästä.

Toimintavuonna ratkaistiin 2 563 asiaa eli noin kahdeksan prosenttia enemmän kuin edellisvuonna 2015. Ennakkopäätöksiä julkaistiin 100. Hyvä määrällinen tulos perustui, paitsi henkilökunnan sitoutuneisuuteen, pitkälti myös siihen, että korkeimmalla oikeudella oli ylipäänsä koko toimintavuoden ajan käytettävissään suunnitellun suuruinen lainkäyttöresurssi eli 19 tuomaria ja 27 esittelijää.

Ylimääräisiä muutoksenhakemuksia – suurimmaksi osaksi tuomiovirhekanteluita ja tuomion purkua koskevia hakemuksia – kirjattiin saapuneeksi 177 ja ratkaistiin jonkin verran enemmän. Armahdusanomuksiin liittyviä lausuntoja annettiin 17. Ylimääräisten muutoksenhakemusten määrä on vähentynyt selvästi viimeisten viiden vuoden aikana. Syinä tähän on katsottu olleen ainakin vuonna 2013 voimaan tulleet säännökset asiamiespakosta sekä mahdollisesti myös vuoden 2016 alussa tehty korotus asioiden käsittelystä perittäviin oikeudenkäyntimaksuihin.

Kaikkien korkeimmassa oikeudessa toimintavuonna 2016 ratkaistujen asioiden keskimääräinen käsittelyaika oli 6,8 kuukautta eli vastaava kuin edellisvuonna (6,9 kk).

Ne valituslupahakemukset, jotka hylättiin, kyettiin ratkaisemaan keskimäärin 5,4 kuukaudessa. Tässäkään keskiarvossa ei ollut käytännössä eroa edellisvuoteen verrattuna (5,2 kk).

Hakemusasioiden keskimääräinen käsittelyaika oli vuonna 2016 noin 10 kuukautta.

Niissä tapauksissa, joissa valituslupa myönnettiin ja asia siis tutkittiin myös valituksen perusteella, käsittelyaika kokonaisuudessaan oli keskimäärin 21,4 kuukautta eli 1,5 kuukautta lyhyempi kuin edellisvuonna ratkaistuissa valitusasioissa. Rikosasiassa kokonaiskäsittelyaika oli keskimäärin 19,3 kuukautta ja riita-asioissa noin 23 kuukautta.

Totesin jo vuodelta 2015 laaditussa toimintakertomuksessa korkeimman oikeuden tunnistaneen valitusasioiden 2010-luvulla pitkittyneisiin käsittelyaikoihin liittyvät ongelmat ja pyrkivän sisäisin keinoin kehittämään ja tehostamaan lainkäyttöprosessiaan sen eri vaiheissa sekä panostamaan valitusasioiden etenemiseen ja ratkaisemiseen myös työn suunnittelun ja seurannan näkökulmasta. Edellä selostamani seikat korkeimman oikeuden juttumääristä ja käsittelyajoista osoittavat näiden pyrkimysten jo tuottaneen tuloksia.

Asioita ratkaistiin toimintavuonna 2016 enemmän kuin edellisvuonna ja enemmän kuin uusia juttuja samaan aikaan tuli vireille. Vireille olevien asioiden määrä pieneni tämän ansiosta noin 1 250 asiaksi ja on ollut tätä pienempi

viimeksi vuoden 2009 lopussa. Valitusasioiden keskimääräistä käsittelyaikaa on puolestaan kyetty jo hieman lyhentämään ilman, että käsittelyajat valituslupahakemusten ja muiden asioiden kohdalla olisivat kärsineet. Valitusasioiden käsittelyajoissa tavoitellaan seuraavaksi vuosien 2014 (21,1 kk) ja 2013 (19,9 kk) keskiarvoja.

MUUSTA TOIMINNASTA

Korkein oikeus on antanut vuonna 2016 kolme lausuntoa eri valmisteluvaiheissa olevista lainsäädäntöhankkeista. Merkittävin niistä, joka annettiin 11.3.2016, koski oikeusministeriön 11.1.2016 julkaisemaa arviomuistiota oikeusprosessien keventämisestä. Lausunto annettiin ajankohtana, jolloin korkeimman oikeuden sisäisessä kehittämistyössä oli jo muutoinkin valmisteltu kannanottoa toimivaltaisista kokoonpanoista koskevan sääntelyn kehittämisestä siihen suuntaan, että tuomioistuimen resursseja voitaisiin nykyistä tehokkaammin suunnata prejudikaattitehtävän kannalta keskeisten valitusasioiden käsittelyyn.

Korkeimman oikeuden lausunnossa kiinnitettiin huomiota siihen, että tuomioistuimen toiminnan tarkoituksenmukainen järjestäminen edellyttää myös toimivaltaista kokoonpanoa koskevan sääntelyn tarkistamista. Lausunto sisälsi oikeusministeriön arviomuistiossa esitettyä pitemmälle meneviä muutosehdotuksia korkeimmassa oikeudessa noudatettavan menettelyn tehostamiseksi ja korkeimman oikeuden voimavarojen suuntaamiseksi tuomioistuimen tehtävän kannalta nykyistä asianmukaisemmin. Valituslupa-asioiden osalta lausunnossa pidettiin perusteltuna selvittää sääntelyn muuttamista niin, että valituslupan myöntämistä koskeva asia voitaisiin käsitellä asian laadun mukaan vähintään yhden ja enintään kolmen jäsenen jaostolla. Yhden jäsenen kokoonpanossa hakemus voitaisiin käsitellä silloin, jos on selvää, että valituslupan myöntämiselle ei ole edellytyksiä.

Oikeusprosessien keventämistä ja kokoonpanosääntelyn tarkistamista koskeva lainvalmistelu on jatkunut oikeusministeriön perustamassa työryhmässä, jonka on tarkoitus antaa mietintönsä kevään 2017 kuluessa.

Korkeimman oikeuden kehittämisvaliokunnan jäsenistä koostuva delegaatio teki 14.11.2016 vierailun Ruotsin korkeimpaan oikeuteen. Tarkoituksena oli hankkia lisää tietoa sikääläisen toiminnan järjestämisestä korkeimman oikeuden oman kehittämistyön tueksi. Vierailun aikana päästiin keskustelemaan tuomioistuimen jäsenten, kansliapäällikön ja eräiden muiden virkamiesten kanssa konkreettisesti muun muassa istuntosuunnittelusta sekä kokemuksista asioiden käsittelemisestä eri kokoonpanoissa, kuten esimerkiksi yhden jäsenen valituslupajaostossa.

Korkeimmassa oikeudessa järjestettiin 31.8.–2.9.2016 eräiden Euroopan unionin korkeimpien oikeuksien esittelijöistä koostuvan oikeusvertailuryhmän tapaaminen, josta on tässä vuosikertomuksessa erillinen artikkelinsa. Kansainvälisen yhteistyön osalta muutoin korkeimmassa oikeudessa valmisteltiin jo vuodelle 2017 suunniteltuja Euroopan unionin tuomioistuimen ja Saksan perustuslakituomioistuimen vierailuja yhdessä korkeimman hallinto-oikeuden sekä oikeus- ja ulkoasiainministeriöiden kanssa. Myös Kiinan kansantasavallan korkeimman oikeuden aloitteesta tapahtuvaa yhteistyötä valmisteltiin toimintavuoden aikana.

Toimintavuodelle 2016 tunnusomaista oli myös valmistautuminen toiminnan digitalisointiin. Tuomioistuimissa otettiin ensiksikin 1.10.2016 käyttöön valtionhallinnon yhteinen talous- ja henkilöstöhallinnon järjestelmä Kieku. Korkeimmassa oikeudessa, samoin kuin monissa muissa tuomioistuimissa, on harkinnan mukaan ryhdytty järjestämään myös lainkäyttöasioiden sähköisiä käsittelyjä tai niihin liittyviä kokeiluja jo nykyisillä työvälineillä tavalla, joka auttaa valmistautumista toiminnan kattavaan digitalisointiin uuden asianhallinta- ja -käsittelyjärjestelmän (AIPA) tullessa lähivuosina käyttöön. Toiminnan sähköistämistä ja uusien työtapojen omaksumista on olennaisesti edesauttanut tuomioistuinten siirtyminen valtionhallinnon yhteiseen viestintäratkaisuun (VYVI) ja sen mukaisiin ohjelmistoihin. VYVI-tuotteet on otettu käyttöön korkeimmassa oikeudessa 1.11.2016.

Ennakkoratkaisupyynnöt Euroopan unionin tuomioistuimelle

KERTOMUSVUONNA korkein oikeus pyysi Euroopan unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua kolmessa asiassa.

1) TYÖAIKALAIN SOVELTAMISALAA KOSKEVA ASIA S2013/737, ENNAKKORATKAISUPYYNTÖ 24.3.2016

Korkeimman oikeuden käsiteltävänä olevassa asiassa muutoksenhakijoina ja kantajina on erään lastensuojelujärjestön entisiä työntekijöitä sekä heidän vastapuolenaan kyseinen lastensuojelujärjestö. Työntekijät olivat työsuhteidensa aikana toimineet järjestön ylläpitämässä lapsikylässä lapsikylävanhempien sijaisina. He olivat vaatineet järjestön velvoittamista suorittamaan heille ylityö-, iltatyö-, yötyö-, lauantaityo- ja sunnuntaityökorvauksia neljän vuoden ajalta.

Korkeimmassa oikeudessa on ratkaistavana kysymys siitä, tuleeko kantajien lapsikylävanhemman sijaisen työhön soveltaa työaikalakia (605/1996) ja ovatko he tämän johdosta oikeutettuja vaatimiinsa korvauksiin.

Ennakkoratkaisupyyntö koski sitä, onko tietyistä työajan järjestämistä koskevista seikoista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/88/EY 17 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että sen soveltamisalaan voi kuulua edellä kuvatun kaltainen työ lapsikyläkodissa, jossa työntekijä toimii huostaan otettujen lasten sijaisvanhempien sijaisena näiden vapaapäivien aikana, asuu mainittuna aikana yhdessä lasten kanssa perheenomaisissa olosuhteissa sekä huolehtii tänä aikana itsenäisesti lasten ja perheen tarpeista vastaavalla tavalla kuin vanhemmat yleensä huolehtivat.

2) RAHDINKULJETTAJAN VASTUUTA KOSKEVA ASIA S2014/390, ENNAKKORATKAISUPYYNTÖ 2.5.2016

Korkeimmassa oikeudessa on käsiteltävänä asia, joka koskee rahdinkuljettajan vastuuta matkatavaran katoamisesta aiheutuneesta vahingosta. Lentomatkustaja oli ilmoittanut vahingosta puhelimitse rahdinkuljettajana olleelle lentoyhtiölle, jonka virkailija saattoi ilmoituksen kirjalliseen muotoon rahdinkuljettajan tietojärjestelmään. Vakuutusyhtiö oli maksanut lentomatkustajalle kadonneista tavaroista aiheutuneesta vahingosta korvauksia matkatavaravakuutuksen perusteella. Vakuutusyhtiö on takautumisoikeutensa perusteella vaatinut kanteessaan vahingonkorvausta rahdinkuljettajana olleelta lentoyhtiöltä

Erityisesti kysymys on eräiden kansainvälistä ilmakuljetusta koskevien sääntöjen yhtenäistämistä koskevan yleissopimuksen (Montrealin yleissopimus) 31 artiklan tulkinnasta. Artiklan mukaan lentomatkustajan muistutus rahdinkuljettajalle on tehtävä kirjallisesti. Mikäli muistutusta ei ole tehty määräajassa, kannevalta rahdinkuljettajaa vastaan on menetetty.

Ennakkoratkaisupyyntö koski artiklan sisältämän, muistutuksen kirjallista muotoa koskevan vaatimuksen tulkintaan liittyviä kysymyksiä.

3) ÖLJYPÄÄSTÖMAKSUA YM. KOSKEVA ASIA S2015/71, ENNAKKORATKAISUPYYNTÖ 12.12.2016

Korkeimman oikeuden käsiteltävänä oleva asia koskee hallinnollisen öljypäästömaksun määrittämisen edellytyksiä talousvyöhykkeellä kauttakulussa olleelle ulkomaiselle alukselle, joka oli rikkonut Suomen talousvyöhykkeellä öljyn

päästökieltoa. Öljypäästömaksun määrittämisen edellytykset liittyvät kysymykseen rantavaltion toimivallasta ryhtyä oikeudellisiin toimiin talousvyöhykkeellä kauttakulussa olevaa ulkomaalaista alusta kohtaan aluksen tekemän rikkomuksen vuoksi.

Korkeimman oikeuden ratkaistavana on kysymys siitä, onko rajavartiolaitos voinut kansallisen merenkulun ympäristönsuojelulain 3 luvun 1 §:n perusteella määrätä öljypäästömaksun yhtiölle B. Tarkemmin ottaen kysymys on siitä, oliko öljypäästöistä aiheutunut Suomen rantaviivalle tai siihen liittyville eduille taikka aluemerren tai talousvyöhykkeen luonnonvaroilta huomattavaa vahingon vaaraa. Voidakseen ratkaista tämän kysymyksen kansallisen tuomioistuimen on otettava kantaa siihen, miten on tulkittava Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimuksen meriympäristön suojelua ja säilyttämistä koskevaan XII osaan sisältyviä 220 artiklan 6 kappaleen määräyksiä, joiden vallitessa rantavaltio voi ryhtyä oikeudellisiin toimiin sen talousvyöhykkeellä tapahtuneen rikkomuksen vuoksi.

Ennakkoratkaisupyyntönsä oli näin ollen kysymys erityisesti merioikeusyleissopimuksen 220 artiklan 6 kappaleen tulkinnasta.

Annetut lausunnot

KORKEIN OIKEUS ANTOI VUONNA 2016 OIKEUSMINISTERIÖLLE JA
VALTIOVARAINMINISTERIÖLLE SEURAAVAT LAUSUNNOT:

- 11.3. Lausunto oikeusprosessien keventämistä koskevasta oikeusministeriön arviomuistiosta (OH2016/5)
- 30.3. Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi valtion virkamieslain muuttamisesta (OH2016/38)
- 29.9. Lausunto asetusluonnoksesta koskien erityistä kielitaitoa edellyttävien tuomarin virkojen tarvetta ja sijoittamista (OH2016/154)

Lisäksi tasavallan presidentille annettiin 17 lausuntoa armahdusanomuksista.

Overview by the President

TIMO ESKO

THE AMOUNT and quality of the work of the district courts and the courts of appeal has a direct impact on the work of the Supreme Court. Many factors affect this, in particular the professional skills of court personnel.

In February of the year under review, Mr Jari Lindström, Finland's Minister of Labour and Justice, announced a planned reduction of the number of district courts from 27 to 20.

This can be regarded as a reasonable reduction, in view of the fact that the March 2015 report of the working group set up by the Ministry of Justice, on the development of the network of district courts, had recommended that the future network would consist of 14 or 17 district courts.

When compared to the other Nordic countries, the new network of district courts, which is planned to enter into force at the beginning of 2019, would

be the sparsest. This would hold true regardless of whether the different countries are compared on the basis of area or of population. However, countries with an even coarser network can be found further to the south. For example, the Netherlands has only 11 lower courts, and this country does not have any courts comparable to our administrative courts.

In the development of the work of the courts, a primary consideration is that the legal safeguards of our citizens are ensured with a sufficient number of professionally skilled personnel. With a network of only 20 district courts, we would need robust development measures in order to secure access to justice. We would also need to be purposeful and effective in implementing these development measures. The Minister has predicted that the network would remain the same for the next 20 to 30 years.

The reform of the network of district courts is connected with changes in the allocation of work between the district courts. One of the most important change is the organization of summary civil cases. There has also been considerable debate over the ability of the network of district courts to serve the Swedish-speaking population in Finland. This is due to the fact that among the cities that will no longer have a district court of their own are Kokkola, Porvoo and Raasepori, each of which has a sizeable Swedish-speaking population. The mere fact that a few positions would be reserved for judges proficient in Swedish is not enough to guarantee service in Swedish at the level currently required. What is needed is that we raise the language skills of judges in general, significantly beyond its present level.

Already during late 2016, work has begun on organizing judicial training in Finland on the basis of the new Courts Act. This is because on 15 December 2016, the Government appointed the members of the new Judicial Training Board. Court of Appeal Justice Kirsti Uusitalo was appointed chairperson of the Board. Two weeks thereafter she took up her new duties as a justice of the Supreme Court. At the same time, also Ms Lena Engstrand, a former district court judge and department head at the Pohjanmaa District Court, became a justice of the Supreme Court.

In August of 2016, Minister Lindström issued his programme for the development of the administration of justice. According to the programme, the legal safeguards of citizens would be strengthened for example by computerizing the resource planning and document management system of the prosecutorial service and the general courts (the AIPA system). At least the core elements of the AIPA system, the launch of which has suffered from delays, should be in place during 2019. The situation is the same with the renovation of court rooms on the district court level. Many district courts shall have completely renovated court rooms that would allow for the electronic processing of cases.

Since there is an increased need for the use of video links, there is a corresponding need for setting up suitably equipped and secure facilities in locations at a distance from the courts, where witnesses and other persons to be heard can come to give their statements. All of this development requires a strong will and sufficient financial resources.

Many courts, using their own resources and exercising their inventiveness, have sought to deal with cases in a way that helps them to prepare for the world of AIPA. This has been the case also with the Supreme Court. A significant step forward in the field of information technology has already been taken at the Supreme Court, in respect of programs, with the adoption of so-called mainstream solutions as of the beginning of November 2016. At the same time, the Supreme Court was finally able to begin using an up-to-date word processing program with the related services, a new e-mail and calendar management system, and a comprehensive communications system that offers instant messaging, audio and video conferences as well as the potential for the real-time development of documentation.

In the opinion of our experts, mainstreaming will allow the gradual digitization of the operations of the Supreme Court. This is the first stage in the chain of computerization. At the other end of the chain we can find a situation where the AIPA system has replaced the old document management system, and the work on the administration of justice would thus have become fully digitalized.

The position of the Supreme Court as a court of precedent is largely based on the body of cases that are submitted to it through leaves of appeal against decisions of the courts of appeal. There have been signs that this source of cases is diminishing.

The total number of cases that were submitted to the five courts of appeal during the 2016 calendar year was less than nine thousand; to be exact, 8,593. On 1 October 2015, the system at the courts of appeal for granting leave for continued consideration of cases was expanded. On the basis of the available data, it would seem that during the first year that the expanded system for granting leave for continued consideration had been in force, such leave was not granted on the average in over 40 % of the cases falling within the scope of the system. The system currently covers the major share of all cases dealt with by the courts of appeal.

The Supreme Court received 1,991 applications for leave to appeal against decisions of the courts of appeal, in addition to considerably over 200 applications for leave to appeal against decisions of other courts. The number of applications for leave to appeal concerning decisions on continued consideration of cases reached 500. In 2015 the corresponding number of cases was 201.

In my review in the annual report for 2015, I found it necessary to observe that the system for granting leave for continued consideration of cases had not fulfilled the demands that had been placed on it in respect of the volume and structure of cases reaching the Supreme Court. The situation has regrettably continued to worsen. This has a considerable impact on the proper allocation of the work of the Supreme Court.

When we examine the number of cases reaching the Supreme Court on the basis of extraordinary appeal, we can note a constant decrease during recent years. As recently as 2013 a total of 263 cases concerning the annulment of a legally valid decision or extraordinary appeal on the basis of procedural fault were submitted to the Supreme Court, but last year the number had decreased to 177.

Undoubtedly one reason for this development has been the amendment of Chapter 15, section 1 of the Code of Judicial Procedure, which entered into force at the beginning of January 2013 (statute no. 718/2011), requiring the retention of legal counsel in such cases. A second contributing factor is the higher court fees that entered into force at the beginning of 2016, on the basis of the Act on Court Fees (1455/2015). At present, a court fee of 500 euros is charged if an extraordinary appeal is rejected.

Most of the provisions in the Code of Judicial Procedure on extraordinary appeal date back to 1960. They are based on a clear distinction between complaints on the basis of procedural fault, and applications for annulment of a legally valid decision, a distinction that is connected with various points of departure for the calculation of procedural deadlines. The provisions have subsequently had to be amended for example in order to guarantee the possibility of filing complaints in cases where a body overseeing international human rights obligations has found a procedural fault.

In the drafting of provisions, attention has been paid to the details and to the need for terminological precision. In applying the provisions, however, a position often has to be taken on various problems of interpretation. In practice, the intended clarity of the distinction between complaints on the basis of procedural fault, and applications for annulment of a legally valid decision, has become blurred. The situation is not satisfactory from the point of view of citizens or of the court. The opinion of the Supreme Court has strengthened that work should be undertaken to reform the provisions of Chapter 31 of the Code of Judicial Procedure.

During 2016, also the Supreme Court has been preparing for the launch of “Finland 100”, the centennial year of Finland’s independence. As one of the supreme organs of the state, the Supreme Court shall participate in the celebrations, which are to be held under the motto “Together”.

European Cooperation in the Field of Comparative Law

TEEMU VANHANEN

In 2013 the president of the Supreme Court of Netherlands Geert Corstens took the initiative to introduce a new model for cooperation between the supreme courts of the European Union. The purpose of the collaboration was to enhance the exchange of judicial information between the participant courts. The supreme courts of Finland, France, Germany, Czech Republic, Belgium and Netherlands commenced a close liaison with each other. Later on, the Supreme Court of the United Kingdom joined in.

The supreme courts in this new comparative law network each chose referendaries to serve as their liaisons. The first meeting of the network took place in autumn 2014 in the Hague. The Supreme Court of Finland was represented by its liaisons Heli Sankari, Mervi Pere, Tom Laitinen and Teemu Vanhanen.

Facilitating comparative law research and disseminating legal information especially concerning the rulings of the ECJ and the ECHR and the statutes they apply was set as the main objective of the network in the first meeting. Additionally, the possibilities to contact liaisons was to be made simple and less formal. The second meeting of the liaisons was held in Brno a year later, in autumn 2015.

During the cooperation tens of questions have been posed and answered to by the network participants. Most of them have involved legal praxis and the content of legislation. Altogether 10 issues related to criminal, civil and procedural matters have been raised by the Supreme Court of Finland. At first the collaboration occurred via email. Subsequently, questions and answers were delivered with the help of an intranet forum established within the network of the presidents of the supreme courts of the European union.

The Supreme Court of the Finland took on its part to organize the third meeting of the network liaisons. The meeting took place during 31.8. – 2.9.2016 in Helsinki. But for Belgium, participants from every country's supreme court, all in all 17 of them, were present. The president of the Supreme Court of Finland Timo Esko held the opening speech in the event. On the first day, the adopted forms of collaboration were discussed as well as whether the exchange of information had been executed successfully. Furthermore, the participants showcased some of the judgements and legislative reforms brought up at the discussion forum that had been followed through in each of the supreme courts.

The second day started with an introduction by justice Tuomo Antila on the application of the convention on the rights of the child. It was followed by a discussion according to which direct references to the articles of the convention seemed to be slightly more frequent in the judgements of the other supreme courts than in the Supreme Court of Finland. After a lively discourse the participants took a boat ride in front of the supreme court building to Salmisaari in order to visit the district court of Helsinki, the largest of Finland's tribunals. Regardless of the windy weather and the cross sea, the journey that lasted three quarters of an hour was surely memorable to the foreign guests.

In the district court of Helsinki the liaison referendaries followed a criminal court session. The absence of guards and overall the scanty security measures in the courtroom was astounding to some whereas the others were surprised by how active the judge was in conducting the proceedings.

The next stop was the Castle of Finland where the participants were given a brief overview of the Finnish history during the Swedish and Russian regime. After the walk, in the atmospheric surroundings of the Castle of Finland, justice Päivi Hirvelä gave a presentation on the line of judgements by the ECHR concerning absent witnesses. Specifically, it was discussed in what way the case of Schatschaschwili versus Germany had reshaped the current legal state and what kind of procedural prerequisites was thus imposed on the national courts.

On the last day Tom Laitinen, a recently nominated state prosecutor, briefed liaisons on terrorist crimes and shared some thoughts about the problems only just emerged in Finland involving the preliminary investigation of international crimes. The participants discussed and debated over the judicial interpretations created by foreign terrorist fighters. Lastly, a mutual understanding was reached on the nature of the cooperation within the network: the collaboration should continue vibrant and direct communication cherished. The French Supreme Court, Cour de cassation, and its liaisons took upon them to host the 2017 comparative law liaison meeting in Paris.

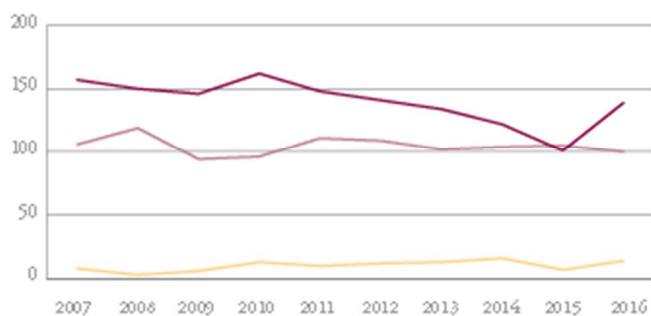
The author is a Supreme Court referendary who chaired the meeting and the Finnish liaison group in 2016.

Tilastot / Statistics

TILASTOISTA KÄY ILMI KESKEISIÄ KORKEIMMAN OIKEUDEN TOIMINTAA KUVAAVIA NUMEERISIA TIETOJA VIIMEISELTÄ KYMMENELTÄ VUODELTA, NE SISÄLTÄVÄT TIETOJA MYÖS KÄSITTELYAJOISTA, HENKILÖTYÖVUOSIEN MÄÄRISTÄ JA HENKILÖKUNNASTA.

FROM THE STATISTICS IT IS POSSIBLE TO SEE THE KEY FIGURES CONCERNING THE FUNCTIONS OF THE SUPREME COURT FROM THE LAST DECADE. THEY ALSO INCLUDE INFORMATION OF PROCESSING TIMES, AMOUNTS OF MAN-YEARS AND OF THE STAFF.

VALITUSLUVAT, JULKAISTUT RATKAISUT JA SUULLISET KÄSITTELYT / LEAVES TO APPEAL, PRECEDENTS AND ORAL HEARINGS

	Valitusluvut Leaves to appeal	Julk. ratkaisut Precedents	Suulliset käsittelyt Oral hearings
2007	157	106	8
2008	150	119	3
2009	146	94	6
2010	162	96	13
2011	148	111	10
2012	141	109	12
2013	134	102	13
2014	122	104	16
2015	101	105	7
2016	139	100	14

■ Valitusluvut / Leaves to appeal ■ Julk. ratkaisut / Precedents ■ Suulliset käsittelyt / Oral hearings

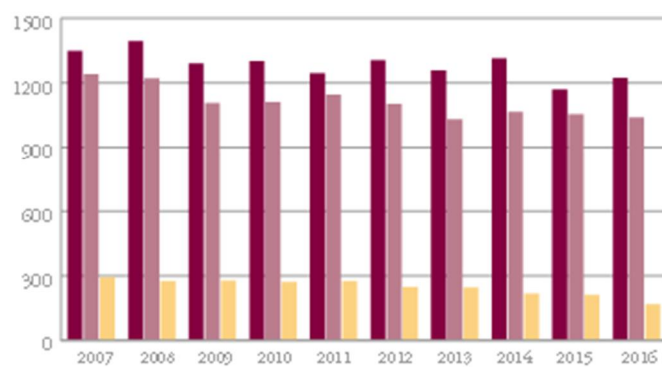
SAAPUNEET, RATKAISTUT JA RATKAISEMATTA OLEVAT ASIAT / CASES SUBMITTED, RESOLVED AND PENDING AT YEAR END

	Saapuneet Submitted	Ratkaistut Resolved	Ratkaisematta vuoden lopussa Pending at year end
2007	2 923	2 848	1 075
2008	2 922	2 876	1 125
2009	2 721	2 629	1 220
2010	2 709	2 499	1 431
2011	2 709	2 854	1 289
2012	2 664	2 640	1 318
2013	2 553	2 582	1 289
2014	2 611	2 617	1 271
2015	2 456	2 378	1 364
2016	2 449	2 563	1 248

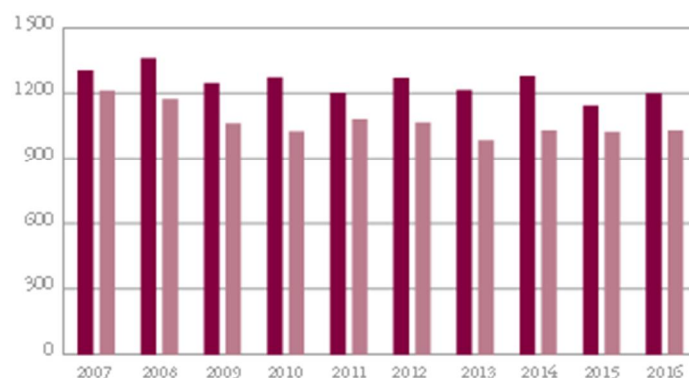
■ Saapuneet / Submitted ■ Ratkaistut / Resolved ■ Ratkaisematta vuoden lopussa / Pending at year end

SAAPUNEET ASIAT / CASES SUBMITTED

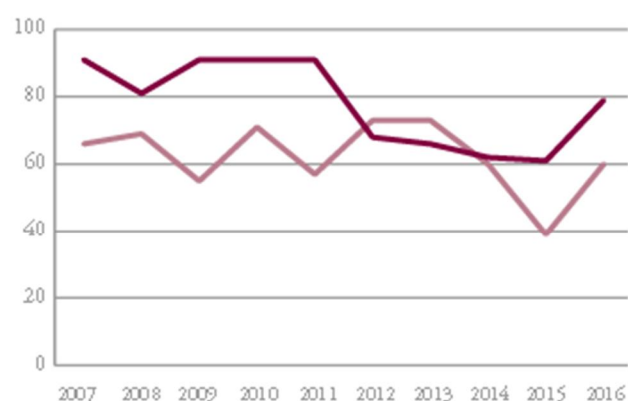
	Saapuneet Submitted	Riita+ vakuutus+ maa Civil+ Insurance+ Land	Rikos Criminal	Hakemus Petition
2007	2 923	1 348	1 240	292
2008	2 921	1 394	1 220	274
2009	2 721	1 290	1 106	278
2010	2 709	1 301	1 111	271
2011	2 709	1 244	1 146	274
2012	2 664	1 304	1 102	247
2013	2 553	1 257	1 031	244
2014	2 611	1 314	1 065	216
2015	2 456	1 170	1 055	210
2016	2 449	1 224	1 039	168

SAAPUNEET VALITUSLUPAHAKEMUKSET / APPLICATIONS FOR LEAVE TO APPEAL, SUBMITTED

	Riita / Civil	Vakuutus / Insurance	Maa / Land	Rikos / Criminal
2007	1 027	156	123	1 213
2008	978	249	125	1 175
2009	931	219	97	1 063
2010	982	173	118	1 026
2011	931	154	116	1 082
2012	955	206	110	1 067
2013	938	170	108	985
2014	1 003	172	105	1 030
2015	881	189	73	1 024
2016	995	135	69	1 029

MYÖNNETYT VALITUSLUVAT / APPLICATIONS FOR LEAVE TO APPEAL, GRANTED

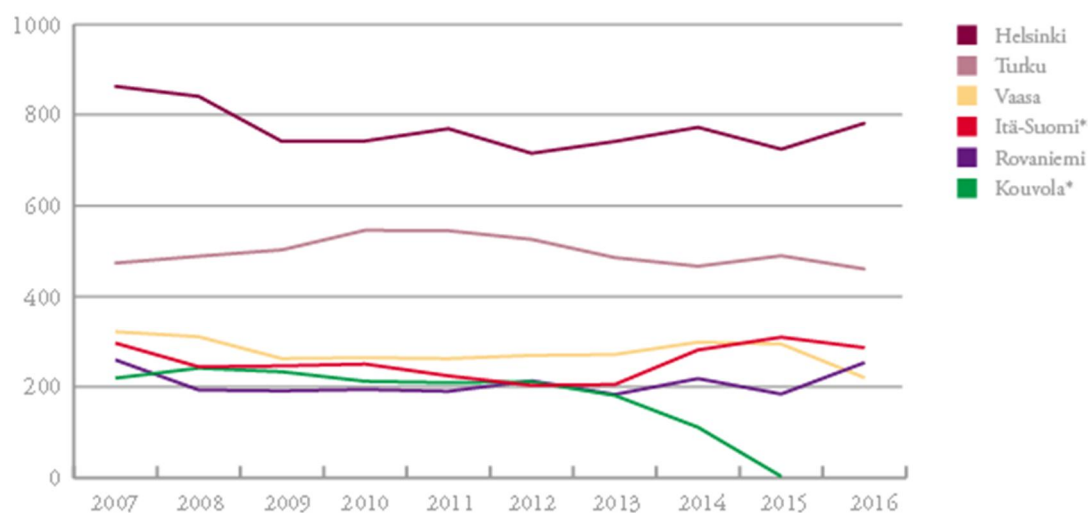
	Riita / Civil	Vakuutus / Insurance	Maa / Land	Rikos / Criminal
2007	74	11	6	66
2008	65	9	7	69
2009	80	6	5	55
2010	63	24	4	71
2011	77	8	6	57
2012	48	14	6	73
2013	46	9	6	73
2014	56	4	2	60
2015	54	4	3	39
2016	75	1	3	60

HOVIOIKEUKSISTA KORKEIMPAAN OIKEUTEEN SAAPUNEET ASIAT /
CASES SUBMITTED TO SUPREME COURT FROM COURTS OF APPEAL

	Helsinki	Itä-Suomi* Eastern Finland*	Kouvola*	Rovaniemi	Turku	Vaasa	Yhteensä Total
2007	862	296	219	259	474	321	2 431
2008	840	244	241	193	489	310	2 317
2009	741	246	233	191	503	262	2 176
2010	742	250	212	194	546	264	2 208
2011	769	224	209	190	545	262	2 199
2012	715	203	211	213	526	269	2 137
2013	741	205	181	183	486	271	2 067
2014	772	281	111	218	467	298	2 147
2015	724	309	3	184	490	294	2 004
2016	781	286		253	461	220	2 001

*Itä-Suomen ja Kouvola hovioikeudet yhdistettiin Itä-Suomen hovioikeudeksi 1.4.2014.

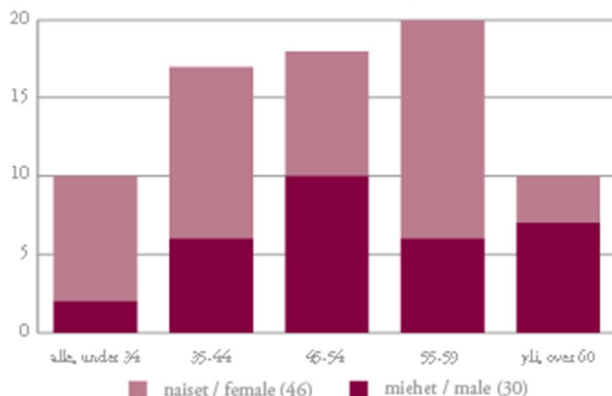
*The Court of Appeal of Kouvola was unified with that of Eastern Finland 1 April 2014.

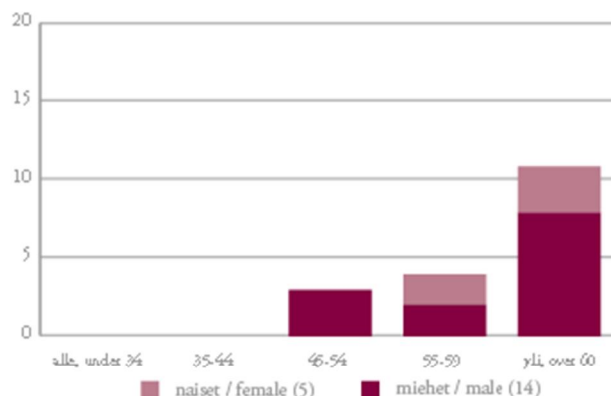
IKÄ- JA SUKUPUOLIJAKAUMA 31.12.2016 / BREAKDOWN BY AGE AND GENDER 31 DECEMBER 2016

	Koko henkilökunta / Entire staff		Jäsenet / Justices		Esittelijät / Referendaries		Kansliahenkilöstö / Clerical staff	
	miehet / male (30)	naiset / female (46)	miehet / male (13)	naiset / female (5)	miehet / male (10)	naiset / female (17)	miehet / male (5)	naiset / female (24)
alle, under 34	3	6			1	4	2	2
35-44	3	13			3	11	0	2
45-54	11	9	3		6	2	2	7
55-59	4	12	2	2			2	10
yli, over 60	9	6	8	3				3

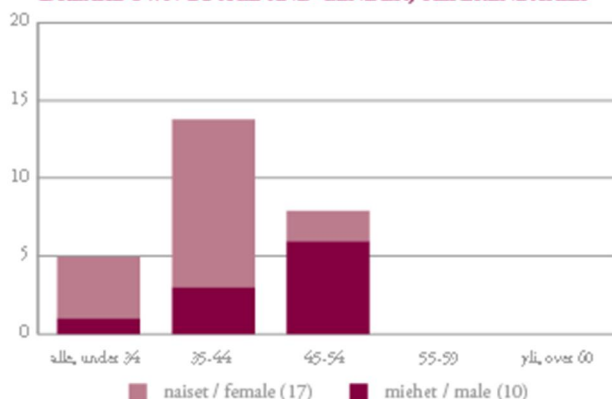
IKÄ- JA SUKUPUOLIJAKAUMA, KOKO HENKILÖKUNTA /
BREAKDOWN BY AGE AND GENDER, ENTIRE STAFF

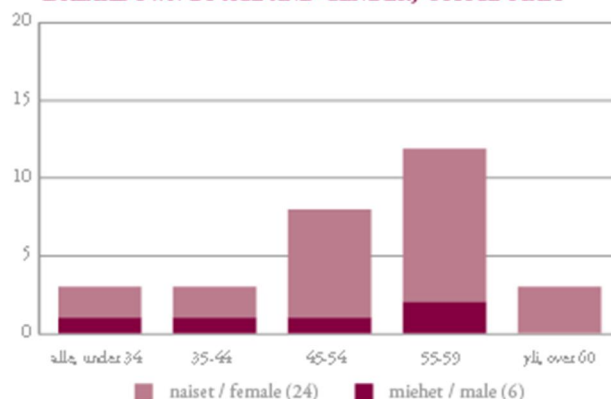
IKÄ- JA SUKUPUOLIJAKAUMA, JÄSENET /
BREAKDOWN BY AGE AND GENDER, JUSTICES

IKÄ- JA SUKUPUOLIJAKAUMA, ESITTELIJÄT /
BREAKDOWN BY AGE AND GENDER, REFERENDARIES

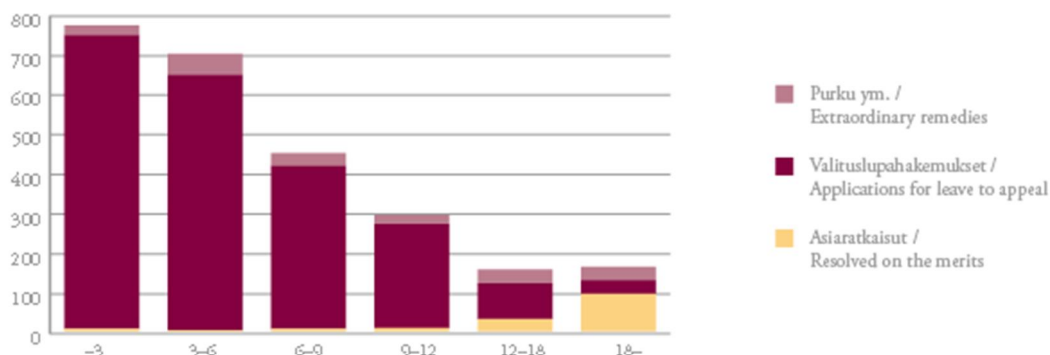

IKÄ- JA SUKUPUOLIJAKAUMA, KANSLIAHENKILÖSTÖ /
BREAKDOWN BY AGE AND GENDER, OFFICE STAFF

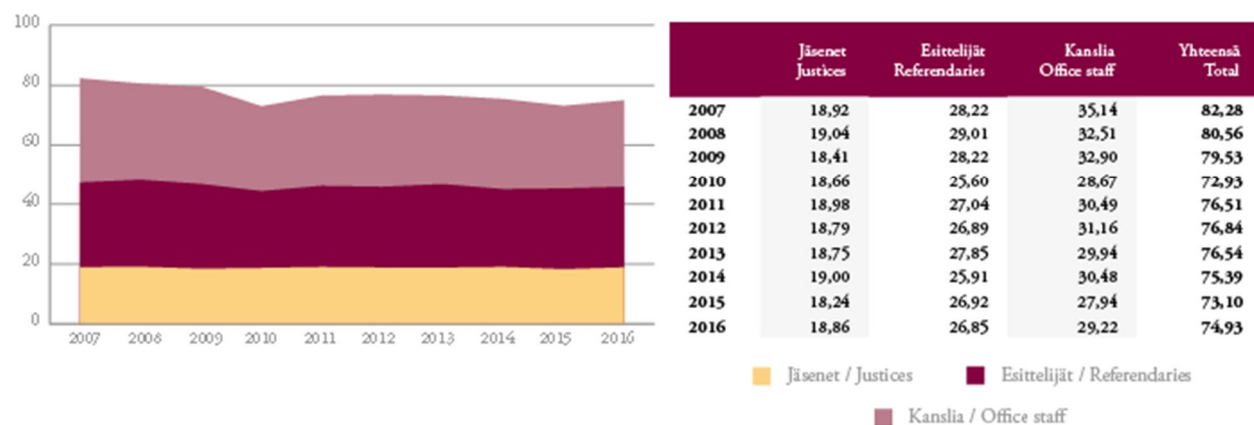

KORKEIMMAN OIKEUDEN KÄSITTELYAIKOJA 2016 /
AVERAGE PROCESSING TIMES IN SUPREME COURT 2016

Ikä Months	Kaikki All	Asiaratkaisut Resolved on the merits	Valituslupahakemukset Applications for leave to appeal	Purku ym. Extraordinary remedies
-3	797	6	740	24
3-6	705	2	644	53
6-9	451	6	409	32
9-12	298	8	261	23
12-18	157	30	90	35
18-	161	94	34	34

KORKEIMMAN OIKEUDEN HENKILÖTYÖVUODET / MAN-YEARS IN SUPREME COURT

Vierailut ja tapahtumat

PRESIDENTIN VIERAAT

- 9.2. Oikeus- ja konsulaattiasiainyksikön päällikkö Andrea Dahmen, Saksan Helsingin-suurlähetystö
- 9.3. Britannian suurlähettiläs Sarah Price ja Sofia Suvila
- 14.9. Osastonjohtaja Matti Palojärvi Helsingin käräjäoikeudesta. Taidegraafikko Olavi Hurmerinnan teoksen luovutus korkeimmalle oikeudelle.
- 15.9. Virkamiehiä Albanian oikeusministeriöstä ja oikeuslaitoksesta
- 21.9. Pohjoismaisten oikeushallintovirastojen johtajia
- 13.10. Turun hovioikeuden seniorit
- 29.11. Mosambikin oikeusministeri Isaque Chande delegaatioineen

TAPAHTUMAT

- 19.2. Presidentti Pauliine Koskelon muotokuvan paljastustilaisuus
- 29.4. Elsa Finland ry:n oikeustapauskilpailu
- 10.-12.6. Människorättstävlingen om det Sporrong Lönnrotska priset, järjestäjinä korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus
- 31.8. - 2.9. EU:n korkeimpien oikeuksien presidenttien verkoston yhteydessä toimivan oikeusvertailuun keskittyvän yhteysesittelijöiden ryhmän tapaaminen
- 14.11. Korkeimman oikeuden delegaation vierailu Ruotsin korkeimpaan oikeuteen

VIERAILUJA KORKEIMMASSA OIKEUDESSA

- 21.1. Turun yliopiston prosessioikeuden opiskelijoita professori Tuomas Huplin johdolla
- 29.1. Asianajajatoimisto Krogeruksen assistentit
- 5.2. Helsingin yliopiston Hämläis-Osakunnan juristikerho
- 31.3. Espoon lautamiehet ry
- 11.4. Elsa Helsinki ry:n paikallisryhmä hollantilaisine vieraineen
- 3.5. Itä-Suomen yliopiston oikeustieteen opiskelijoiden ainejärjestö Judica ry
- 10.5. Elsa Finland ry
- 12.5. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan henkilökuntaa varadekaani Jarna Petmanin johdolla
- 13.5. Svenska Finlands folkting -järjestön edustajia
- 2.6. Helsingin käräjäoikeuden notaarit
- 8.6. Saksan perustuslakituomioistuimen ja saksalaisen hallinnon virkamiehiä
- 16.9. Vaasan hovioikeuden EJTN-vaihtotuomarit Alankomaista, Belgiasta ja Italiasta
- 26.9. Turun hovioikeuden EJTN-vaihtotuomarit Saksasta ja Turun hovioikeuden edustajia
- 3.10. ELSA Helsinki ry, opiskelijoita Pietarin valtionyliopiston oikeustieteellisestä tiedekunnasta ja Helsingin yliopiston oikeustieteellisestä tiedekunnasta
- 5.10. Valtakunnansyyttäjänviraston vaihtosyyttäjät ja -tuomarit
- 9.10. Helsingin yliopiston oikeustieteen opiskelijoiden ainejärjestö Pykälä ry
- 12.10. Helsingin hovi- ja käräjäoikeuden nuorten tuomarien ja syyttäjien AIAKOS-vaihto-ohjelman vieraat ja hovi- ja käräjäoikeuden edustajat
- 13.10. Helsingin lautamiesyhdistys ry
- 20.10. Presidentti Tsai Pi-Yu Taiwanin Academy for the Judiciarystä delegaatioineen ja First Secretary Susan Su-Hsien Cheng Taipeiin kaupallisesta edustustosta
- 24.10. Tallinnan yliopiston Helsingin-kampuksen oikeustieteen opiskelijoiden ainejärjestö Primus Collegium
- 9.11. Helsingin yliopiston oikeustieteen opiskelijoiden ainejärjestö Pykälä ry
- 25.11. Turun yliopiston oikeustieteen opiskelijoiden ainejärjestö Lex ry
- 28.11. Helsingin yliopiston ympäristöoikeuden opiskelijoita professori Kai Kokon johdolla
- 29.11. Turun yliopiston rikosoikeuden opiskelijoita professori Jussi Tapanin johdolla
- 1.12. Helsingin yliopiston Pohjois-Pohjalaisen osakunnan juristikerho Kriminaaliklubi

Henkilökunta 31.12.2016

Presidentti	Esko Timo
Kansliapäällikkö	Vuorialho Tommi

JÄSENET

Oikeusneuvos	Antila Tuomo
	Bygglin Gustav
	Hirvelä Päivi
	Huovila Mika
	Häyhä Juha
	Jokela Marjut
	Kantor Ari
	Koponen Pekka
	Leppänen Tatu
	Littunen Jarmo
	Mansikkamäki Liisa
	Poutiainen Soile
	Pynnä Tuula
	Rajalahti Hannu
	Rautio Ilkka
	Rudanko Jorma
	Sippo Jukka
	Välimäki Pertti

ESITTELIJÄT

Esittelijäneuvos	Melander Heli
	Mäkelä Juha
	Salonen Jukka-Pekka
	Sankari Heli

Ma. esittelijäneuvos	Anttila Outi
	Hoffrén Mia
	Lahtinen Ilkka
	Pere Mervi (<i>virkevapaalla</i>)
	Sillanpää Samuli
	Sorvari Katariina

Vanhempi oikeussihteeri	Jokinen Aksu
--------------------------------	--------------

Klinga Kaisa
Liippo Hanna (*vir kavapaalla*)
Mikkola Petteri
Siro Jukka
Vanhanen Teemu

Ma. vanhempi oikeussihteeri

Heino Heikki
Kuparinen Kaisa
Väisänen Tiina (*vir kavapaalla*)

Oikeussihteeri

Lenkkeri Pertti

Ma. oikeussihteeri

Autio Tiina-Liisa
Ehtamo-Kettunen Johanna
Gardemeister Kaira
Haga Pia
Heikinsalmi Minna
Jutila Paula (*vir kavapaalla*)
Kinnunen Essi
Myllys Heidi
Palaja Eeva (*vir kavapaalla*)
Öberg Jenny (*vir kavapaalla*)

Oa. oikeussihteeri
(Ahvenanmaa-asiat)

Nybergh Frey
Salminen Janne

KANSLIAHENKILÖSTÖ

Apulaiskirjaaja

Häggqvist Marina

Ma. arkistonhoitaja

Saarenmaa Iida

Ma. oa. arkistotutkija

Voipio Riitta

Erikoissuunnittelija

Kouki Jaana-Maija
(*osittain vir kavapaalla*)

Hallinnollinen sihteeri
Informaatikko

Happonen Pia
Arpiainen Eija

Johdon sihteeri

Saastamoinen Riitta

Kirjaaja

Nurminen Marja

Ma. oa. matrikkelitutkija

Talvinko Tuuli

Osasto-/ toimistosihteeri

Hyvönen Pirjo
Ikonen Suvi
Jaakkola Nina (*virjavapaalla*)
Juvonen Ulla
Katainen Merja
Korhonen Marjatta
Rantonen Oili
Rissanen Marja-Riitta
Ruohola Terhi
Rättö Outi (*virjavapaalla*)
Takkinen Pirkko
Vilpa Raila

**Ma. osasto-/
toimistosihteeri**

Syd Isto
Söderström Marjut

**Ma. suunnittelija,
virastomestari**

Ruuska Mika

Tarkastaja

Perttilä-Vesikkala Maarit
Sillman Jorma

Tietopalvelupäällikkö

Kokko Marjut

**Ma. toimistosihteeri,
virastomestari**

Karvonen Paula

Viestintäpäällikkö

Sive Pia

Ylivirastomestari

Erho Markus

Siviilipalvelusmies

Kuparinen Taneli

VUONNA 2016 ELÄKKEELLE JÄÄNEET

Oikeusneuvos Kari Kitunen, 1.7.2016 lukien